

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

När slutar jobbet?

En kvalitativ studie kring hur socialsekreterare hanterar
sin privata sfär i förhållande till arbetstiden

Sandra Grandicki & Maria Wildt

Kandidatuppsats SOPA63

HT 2018

Handledare: Weddig Runquist

Abstract

Authors: Sandra Grandicki and Maria Wildt

Title: When does the work end? A qualitative study of how social workers manage their private sphere in relation to working hours. [Translated title]

Supervisor: Weddig Runquist

Assessor: Eva Palmblad

The aim of this study was to investigate how social workers look at the boundaries between their private sphere and working hours. Furthermore, it is intended to study how social workers look at work-related situations that may occur in their leisure time and how they handle them. The selection of respondents consisted of social workers who had a social education and had a regular professional contact with clients. Data was conducted during five semi-structured interviews and one focus group interview with social workers from three municipalities in the south of Sweden. The total respondents were seven social workers and they all work with authority in social services, with varying professional experience within the social services. In this study, we used Erving Goffman's dramaturgical interactionism as perspectives to understand the collected data. The study shows that several of the respondents find it difficult to keep the limits set by them self. There is an ambition to keep the work to work and not take it home in the private sphere, but there is a pattern that shows that the boundary is not so easy to keep. A conclusion in our study was that boundaries between work and the private sphere tend to be loosen when the social worker chooses to bring the work phone home. The professionals thus make themselves available to the client outside office hours.

Key words: private sphere, boundaries, work-life, social work, profession.

Förord

Vi vill först och främst tacka alla våra intervjupersoner som har ställt upp och delat med sig av sina upplevelser, erfarenheter och tankar kring deras syn på gränsen mellan arbetstiden och den privata sfären. Vi vill också tacka vår handledare Weddig Runquist för sitt engagemang och sitt stöd genom vårt uppsatsskrivande. Det är ni som har gjort det möjligt för oss att genomföra vår studie! Stort tack dessutom till Studieverkstaden på Campus Helsingborg som har hjälpt oss i uppsatsskrivandet med sina givande workshops.

Helsingborg, januari 2019

Sandra Grandicki och Maria Wildt

Innehållsförteckning

1.1	Problemformulering.....	1
1.2	Syfte och frågeställningar	3
1.3	Avgränsningar.....	3
1.4	Arbetsfördelning	4
2.	Kunskapsläget	5
2.1	Integrator och separator	5
2.2	Arbetstelefonens inflytande på gränsen	6
2.3	Socialarbetarens ansvar.....	6
2.4	Gränser och återhämtning	7
3.	Teoretiska utgångspunkter	8
4.	Metod och metodologiska överväganden.....	9
4.1	Val av metod.....	9
4.1.1	Enskilda intervjuer	11
4.1.2	Variant av fokusgrupp	11
4.1.3	Vinjettberättelser som metod.....	12
4.2	Urvalsprocess.....	13
4.3	Genomförande av intervjuer	15
4.4	Bearbetning av empirin.....	16
4.5	Analys av empirin.....	17
4.6	Studiens tillförlitlighet	17
4.6.1	Trovärdighet	18
4.6.2	Överförbarhet.....	18
4.6.3	Pålitlighet	18
4.6.4	Möjlighet att styrka och konfirmera.....	19
4.7	Forskningsetiska överväganden	19
4.7.1	Informationskravet.....	20
4.7.2	Samtyckeskravet	20
4.7.3	Konfidentialitetskravet	20
4.7.4	Nyttjandekravet.....	21
4.8	Metoddiskussion	21
5.	Resultat och analys	23
5.1	Beskrivning av empirin.....	23
5.2	Rollen som socialsekreterare	23
5.3	Alliansskapande och gränser	24
5.3.1	Personlig och privat i professionen.....	28
5.4	Arbetets påverkan under socialsekreterarnas lediga tid.....	30
5.4.1	Arbetsrelaterade tankar kontra privata	32
5.4.2	Situation utanför arbetstid	34
5.5	Den synliga gränsen.....	37
5.6	Sammanfattande analysdiskussion	38
6.	Avslutande diskussion	41
6.1	Slutdiskussion	41
6.2	Förslag till fortsatt forskning	43
	Referenslista	44
	Bilaga 1 - Intervjuguide enskild intervju.....	47
	Bilaga 2 – Intervjuguide gruppintervju.....	49
	Bilaga 3 – Informationsbrev	51

1. Inledning

1.1 Problemformulering

I en tid då tekniken tar över allt mer får vissa grupper av anställda svårare att skilja på sin arbetstid och sin privata tid. För att få en övergripande bild av olika fackförbunds syn på gränsdragningen mellan arbete och fritid hade vi inledningsvis en mejlkontakt med bl.a. Läkarförbundet, Polisförbundet och Akademikerförbundet SSR. Enligt Läkarförbundet finns det inte någon specifik föreskrift kring hur gränsdragningen ser ut för deras yrkesverksamma (Personlig kommunikation Läkarförbundet, 2018). Den allmänna utgångspunkten är att arbetet ska genomföras under den tid som arbetstagaren befinner sig på arbetsplatsen. För en del arbetstagare och chefer finns det enligt Läkarförbundet, vissa förväntningar på att de ska vara lättillgängliga och kontaktbara även efter arbetstid. Vidare förväntas att chefer är tillgängliga också på obekväma tider men även för arbetstagare som står inför komplexa situationer som kräver chefsbeslut (ibid.).

Polisförbundet däremot framhöll att arbetstiden för deras medlemmar är reglerad genom kollektivavtal. Det framgår av kontakten att ”Verkligheten är dock något helt annat och påminner nog om många arbetsplatser där det flyter samman i en mix av eget intresse och arbetsgivarens förväntningar” (Personlig kommunikation Polisförbundet, 2018). Frågan om vad som är arbetstid när en medlem t.ex. skriver arbetsrelaterade mejl *efter* arbetstid regleras inte i kollektivavtalet enligt Akademikerförbundet SSR (Personlig kommunikation Akademikerförbundet, 2018).

Eftersom det inte finns klara riktlinjer eller någon praxis om en tydlig gränsdragning mellan arbetstid och ledig tid, så kan det uppenbarligen uppstå dilemman för hur olika yrkesgrupper ska hantera denna fråga i praktiken, däribland för socialsekreterare. Kossek (2016) använder i sin artikel kring arbetslivsbalansen i det digitala decenniet tre benämningar för att beskriva hur anställda kan hantera denna typ av dilemma: *separator*, *integrator* och *cycler*. Separatören skiljer tydligt på arbete och sin privata sfär. Integratören däremot tenderar till att ha otydliga gränser mellan den privata tiden och arbetet. Cyklern kan beskrivas som en blandning mellan integrator och separator (ibid.).

Poelmans (2005) skriver om att gränsdragningen mellan det privata och arbetet blir svårare över tid på grund av att flera arbetsplatser väljer att tillämpa s.k. flextid där individen själv avgör hur arbetstimmarna ska fördelas. Användningen av arbetstelefoner gör det dessutom lättare att jobba från valfria platser inom många yrken och påverkar som ett resultat av flexibla arbetstider den anställda som behöver sätta gränsen mellan det privata och arbetet (ibid.). Men hur ser gränserna ut inom specifika yrken och vem sätter gränserna?

För socialsekreterares del uppstår frågan om kommunens ”yttersta ansvar” enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL; SFS 2001:453). Det innebär att socialsekreteraren implicit kan sägas ha ett ansvar även utanför arbetstid för att socialtjänsten ska kunna leva upp till bestämmelsen i SoL. Eftersom kommunen är arbetsgivaren kan det uppstå förväntningar på att socialsekreteraren alltid ska ha huvudfokus på klienterna för att t.ex. främja deras ”aktiva deltagande i samhällslivet” (1 kap. 1 § SoL). Socialsekreterare som är utbildade socionomer tillhör semiprofessionella. Brante (2014, s. 21) definierar en profession som en yrkesgrupp som har en speciell kompetens för att kunna utföra vissa uppgifter, att det ska finnas en organisering kring hur arbetet ska utföras och av vem. Den professionella har dessutom uppdraget att arbeta exempelvis för en utsatt individ (ibid.). Brante (2014) tar upp Millersons lista som kan ses som en definition på professionsegenskaper. Denna lista innehåller bland annat punkt 5: ”Utförandet av tjänster för det allmänna bästa” (ibid., s. 95).

Men hur långt behöver eller måste socialsekreteraren gå för att uppfylla arbetsgivarens och sina egna förväntningar? Var börjar och slutar socialsekreterarens arbetstid – i praktiken? Det är frågor som kan ställas på sin spets när en socialarbetare t.ex. träffar på en klient på fritiden och klienten befinner sig i ett utsatt läge. Denna typ av dilemma kan också uppstå i situationer då den anställde upplever att hen ”måste” utföra arbetsuppgifter på sin fritid. Hur påverkas hen av detta som privatperson?

Bodenmüller (2001) berör i en artikel en särskild omständighet som kan bli problematisk för socialarbetaren utanför arbetstid – nämligen om denne är bosatt i *samma* kommun som klienterna, särskilt om det är en mindre eller mellanstor kommun. Bodenmüller (2001) menar att exempelvis ungdomarna inte kan skilja på om socialarbetare är ute på stan som uppsökare eller som privatperson, eftersom klädstilen är den samma i båda

rollerna. Det kan hända att socialsekreteraren blir engagerad i krissituationer utanför ordinarie arbetstid, som exempelvis bråk mellan ungdomar och andra liknande situationer där ungdomar kan behöva stöd (ibid.). Fritiden kan därför lätt bli till arbetstid och det kan bli problematiskt för socialarbetaren då brukare och yrkesverksamma kan ha olika syn på vad som räknas som arbetstid och fritid.

Det finns mot denna bakgrund anledning att närmare studera hur socialsekreterare hanterar arbetsrelaterade frågor eller ärenden som kan uppkomma utanför deras arbetstid, exempelvis att påträffa en klient på lunchrasten, svara på mejl hemifrån eller hjälpa en klient utanför arbetstid. Det finns endast begränsad forskning som berör detta ämne. Vi tror därför att studien kan fylla en kunskapslucka i socialt arbete. Studien är bl.a. relevant för socialt arbete eftersom det enligt vår inledningsvisa mejlkontakt med Akademikerförbundet SSR (2018) inte finns tydliga riktlinjer om vad som räknas som arbetstid respektive privat tid.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare ser på arbetsrelaterade situationer som kan inträffa på deras lediga tid och hur de hanterar dessa. Vidare är syftet att studera hur socialsekreterare ser på gränsdragningen mellan deras privata sfär och arbetstid.

Utifrån detta syfte har vi formulerat följande frågeställningar:

- Hur ser socialsekreterare på förhållandet mellan arbete och fritid?
- Hur hanterar socialsekreterare arbetsrelaterade situationer som kan uppkomma utanför arbetstid?
- Hur belyser socialsekreterare påverkan på deras privatliv av arbetsuppgifter som utförs utanför ordinarie arbetstid?

1.3 Avgränsningar

Vi har gjort en avgränsning genom att belysa hur yrkesverksamma socionomer som är anställda som socialsekreterare ser på att skilja mellan arbete och den privata sfären. Vidare har vi avgränsat oss genom att främst fokusera på hur de ser på arbetsrelaterade

situationer som kan inträffa på deras lediga tid och hur de hanterar dessa samt hur de ser på gränsdragningen mellan privatsfär och arbetstid. En geografisk avgränsning har gjorts genom att respondenterna är anställda inom Skåne.

1.4 Arbetsfördelning

Uppsatsen har skrivits i ett internetbaserat dokument i OneDrive, vilket har gjort det möjligt för oss att samtidigt skriva text även vid de tillfällen när vi inte befunnit oss på samma plats. Vi har båda deltagit i samtliga intervjuer och därefter har vi delat upp transkriberingen mellan oss. Sandra har transkriberat fyra av intervjuerna och Maria har transkriberat två. Sandra har varit huvudansvarig för avsnitten i metodkapitlet om urvalsprocess, genomförande av intervjuer, studiens tillförlitlighet, forskningsetiska överväganden samt alliansskapande och gränser samt den synliga gränsen. Maria har varit huvudansvarig för inledningskapitlet, kapitlet om kunskapsläget och avsnittet om metodval samt arbetets påverkan under socialsekreterarens lediga tid. Arbetsfördelningen har inte hindrat oss från att ge varandra synpunkter på olika textutkast. Kapitlen om teoretiska utgångspunkter, avsnittet om bearbetning av material, beskrivning av empirin, rollen som socialsekreterare samt sammanfattande analysdiskussion har vi utformat tillsammans. Alla kapitel har sedan granskats gemensamt för att få uppsatsen ska ha en enhetlig språkdräkt.

2. Kunskapsläget

I detta kapitel redogör vi för tidigare forskning och annan kvalificerad kunskapsproduktion som berör forskningsområdet. Vi har valt följande artiklar/forskning eftersom de belyser förhållandet mellan privat sfär och arbetstid utifrån olika synvinklar. I artiklarna berörs bland annat anställdas förhållningssätt till arbete, hur tillgången till arbetstelefon påverkar anställdas privata sfär, problematiken att arbeta i samma kommun där man är bosatt samt hur olika förhållningssätt gentemot arbetet påverkar hälsan. Vi har använt oss av databaser som finns på Universitetsbibliotekets hemsida via Campus Helsingborg, däribland den nationella bibliotekskatalogen LIBRIS för att hitta böcker och avhandlingar. Vidare har vi använt LUBsearch för att hitta artiklar och annan relevant forskning. Sökord som använts är: work-life, boundary, separation, professional, social work samt motsvarande svenska och tyska sökord. Eftersom ämnet om professionellas privata sfär är relativt outforskat inom socialt arbete är tillgänglig forskning mycket begränsad.

2.1 Integrator och separator

I detta avsnitt kommer vi gå in närmare på Kosseks (2016) teoretiska studie och dess indelningar. Som tidigare nämnt delar Kossek in anställda i olika typer beroende på hur de kan hantera arbetslivsbalansen i förhållande till fritiden. De tre huvudkategorierna är *integrator*, *separator* och *cycler*. Integratorn är en person som är uppmärksam på sin privata mejl på arbetet samt sin arbetsmejl på fritiden (Kossek 2016, s. 262). Integratorn delas in i två underkategorier: *Fusion lover* och *Reactor*. Personer som tillhör den förstnämnda kategorin ser positivt på att integrera arbete och fritid med varandra. Reactor däremot integrerar eftersom de känner att de släcker bränder i andras liv men de separerar när de har svårare att kontrollera integreringens omfattning och det påverkar deras välbefinnande (ibid.).

Separatorn har en lägre frekvens av störningar på respektive arbete/fritid (Kossek 2016, s. 262). Separatorn delas in i *High Controll Separator (divider)* som har tydliga gränser men som inte lyckas upprätthålla dessa i alla lägen. Separatorn delas även in i *Low Controll Separator (captive)* som måste separera mellan arbete och fritid eftersom arbetet inte ger utrymme för privata samtal. *Cycler* är en blandning mellan integrator och

separator (Kossek 2016, s. 263). Kossek (2016) kommer fram till att avgränsningen mellan arbete och fritid är svår att göra för många yrkesverksamma inom olika områden och att den ständiga gränsdragningen påverkar uppmärksamheten samt hälsan negativt. Chefer ska ta mer ansvar för att underlätta gränsdragningen för de anställda för att främja ett mer effektivt arbete och mindre utbrändhet (ibid.).

2.2 Arbetstelefonens inflytande på gränsen

I en nederländsk studie av Derks et. al. (2015) undersöks arbetstelefonens användningseffekt på hem- och arbetssambandsstörningar. Den kvantitativa studien består av 100 respondenter av vilka 72 procent har akademisk utbildning i form av kandidat- eller masterexamen. Respondenterna hade bland annat anställning inom professionsyrken som advokat och IT-experter (ibid.). Studien visar att anställda som har tillgång till en arbetstelefon har svårare att skilja mellan arbetstid och privat tid. Artikelförfattarna framhåller att det sociala sammanhanget, dvs. kollegornas dominerande normer att kunna vara tillgänglig även efter ordinarie arbetstid, kan ha inflytande på individens obefintliga gränsdragning i förhållande till den privata sfären. Den anställde får svårt att låta arbetstelefonen och tillgängligheten stanna utanför hemmet vilket leder till att familjelivet påverkas då arbetstelefonen inträder i den privata sfären. I studiens resultat framkommer det att vid de dagar där den anställde intensivt använder sin mobiltelefon upplever anställda med en låg engagerad/motiverad inställning i högre grad mer daglig arbetshemstörning. Det i jämförelse med en anställd som är mer engagerad (Derks et.al 2015, s. 169).

2.3 Socialarbetarens ansvar

Som tidigare nämnts i kapitel 1 har Bodenmüller (2001), i en tysk populärvetenskaplig tidskrift, forskat om hur socialarbetare hanterar gränsen mellan den privata sfären och arbetslivet. Det är socialarbetaren själv som har ansvar för sina egna gränser om hur kontakten kan komma att se ut med klienten (ibid., s. 2). Inom socialt arbete måste gränserna anpassas individuellt av socialarbetaren och de är sällan tydliga eller enkla att separera. Det blir därmed upp till individen själv att försöka hitta en balans och justera så att de personliga förväntningarna kan uppfyllas (ibid.). Bodenmüller (2001, s. 2) tar upp ett exempel kring hennes före detta kollega som arbetade uppsökande med ungdomar. Ungdomarna som hon arbetade med hade ingen mötesplats och hon bjöd ungdomarna

någon gång att umgås hemma hos henne. Efter ett tag utvecklades träffpunkten i hennes TV-rum till något av en tradition och senare hade hon inte längre ett TV-rum för egen del, eftersom ungdomarna ständigt vistades där. Bodenmüller (2001, s. 5) anser att det är viktigt att kunna tillämpa en klar gränsdragning mellan privata sfären och arbetstid gentemot organisationen, trots att det kan vara svårt att dra en obeveklig gräns.

2.4 Gränser och återhämtning

Wepfer et al. (2017) har gjort en studie med respondenter från Tyskland, Schweiz och Österrike inom olika branscher som exempelvis socialt arbete, offentliga förvaltningar och handel kring relationen mellan arbetslivsintegration och allmänt välmående. Det framkommer att de individer som inte tar sig tid till återhämtning visar en mindre balanserad syn beträffande arbete och privatliv. Ungefär 30 procent av respondenterna har en övervakande position eller är chefer i deras organisation. Resultatet visade att anställda som integrerar arbete med fritid i högre utsträckning drabbas av utmattningskänslor på grund av att de har mindre tid för aktiviteter som kan ha en motverkande effekt. En oklar gränsdragning mellan arbete och fritid anses vara orsaken till att anställdas välbefinnande utvecklas negativt (Wepfer et al. 2017, s. 736).

3. Teoretiska utgångspunkter

Dessa utgår från olika delar av Goffmans (2014) begreppsapparat där den gemensamma nämnaren är hans dramaturgiska interaktionism. Vi har även valt att använda oss av Goffmans teoribildning eftersom den belyser de olika roller och scener som en socialsekreterare tillskrivs och genomgår både i arbetet och i den privata sfären. Ytterligare skäl är att den behandlar hur personen i fråga framträder och beter sig inför andra samt fokuserar på platsens betydelse för individens presentation.

Erving Goffman (2014) tolkar situationer från människors vardagliga samspel och beteenden ur ett dramaturgiskt perspektiv, där han använder teaterscenen som metafor. Perspektivet bidrar till att hjälpa oss att analysera respondenternas svar kring hur de ser på arbete och fritid och hur de hanterar arbetsrelaterade situationer som de kan ställas inför när de är lediga. Socialsekreterare är utifrån Goffmans begreppsapparat aktörer på den främre regionen (*frontstage*) som är att likna vid teaterscenen (Goffman 2014, s. 97). Här vill aktören ge ett enhetligt intryck av sin roll, exempelvis en socialsekreterare som tillhör en enhet inom socialtjänsten. Däremot är den bakre regionen (*backstage*) en kuliss, en plats där aktören kan slappna av och inte längre behöver upprätthålla sin roll (Goffman 2014, s. 102). Överfört till socialsekreterarens arbetsplats kan detta vara fikarummet där denne umgås mer otvunget tillsammans med sina arbetskamrater.

Den bakre regionen är överfört till vår studie med andra ord en plats för personliga och privata tankar som inte är öppen och synliga för var och en. Men vad som utgör den bakre regionen är platsbundet. I förhållande till både fikarummet och tjänsterummet är bostaden socialarbetarens bakre region, medan fikarummet på arbetsplatsen är den bakre regionen i förhållande till tjänsterummet. Sammanhanget kan i verkligheten vara en bestämd plats (kontoret, tjänsterummet) men också när och hur människor möts (utanför kontoret, på icke arbetstid). Socialsekreteraren kan hamna i en situation där hen möter klienten utanför ordinarie arbetstid och kan då behöva återvända till sin officiella tjänstemannaroll även när hen har lämnat sitt kontor.

4. Metod och metodologiska överväganden

I detta kapitel presenteras och diskuteras val av metod, urvalsprocessen och insamling av empirin. Vidare redogör vi för vår bearbetning och analys av det empiriska materialet. I avsnittets avslutande del behandlas studiens tillförlitlighet, forskningsetiska överväganden och slutligen en metoddiskussion.

4.1 Val av metod

Valet av metod i en undersökning påverkas av det fenomen som studien syftar till att undersöka. Vidare har även de forskningsfrågor som utformats betydelse i valet av metod (Lind 2014, s. 124). Vi har valt att genomföra studien med hjälp av en kvalitativ forskningsansats eftersom vi anser att den bäst svarar mot vår studies syfte och de frågeställningar som vi har utformat. I kvalitativt inriktad forskning strävar forskaren efter att förstå beteende, åsikter och värderingar (Bryman 2011, s. 372). Vidare har vi utgått från ett induktivt arbetssätt vilket enligt Bryman (2011, s. 347f) innebär att empirin styr valet av teoretiska utgångspunkter, dvs. teorin genereras utifrån den empiri som forskaren samlat in.

I kvalitativ forskning finns det olika metoder för att samla in sin empiri. Då vår undersökning handlar om hur socialsekreterare hanterar sin privata sfär i förhållande till arbetstiden, har vi valt att använda oss av enskilda intervjuer och en variant av fokusgruppintervju innehållande vinjettberättelser. Respondenterna får så med möjligheten att spegla sin syn och sina upplevelser på problematiken, vilket vi vill komma åt (Lantz 2007, s. 11). Genom de enskilda intervjuerna och varianten av fokusgruppintervjun så finns det goda förutsättningar för att fånga socialsekreterarnas upplevelser och resonemang inom vårt forskningsområde.

Kvale och Brinkman (2014) förklarar kvalitativa intervjuer som:

Den kvalitativa forskningsintervjun söker förstå världen från undersökningspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter, avslöja deras levda värld som den var före de vetenskapliga förklaringarna. (Kvale & Brinkmann 2014, s. 17)

Som framgår av citatet ovan menar Kvale och Brinkmann (2017, s. 17) att intervjuer är komplexa och ger frihet åt respondenten att utforma sina svar utifrån deras erfarenheter. En nackdel med att använda sig av intervjuer är enligt Bryman (2011, s. 429) att det genererar omfattande sidor och text som måste genomläsas i analysdelen.

Som förberedelse inför datainsamlingen utformade vi en intervjuguide dels till de enskilda intervjuerna (bilaga 1) och dels till fokusgruppintervjun (bilaga 2). Enligt Bryman (2011, s. 419) är det av vikt att ställa frågor om respondentens bakgrund för att placera de svar som framkommer i ett sammanhang. Vidare menar Bryman (ibid.) på att man bör tänka på att skapa ordning i de aktuella teman som kommer att ingå i intervjun.

Våra intervjuguiden är tematiserade som inledningsvis berörde respondentens bakgrund. Intervjuguiden som var avsedd för enskilda intervjuer innehöll efter de inledande bakgrundsfrågorna teman som gällde intervjupersonernas syn på rollen som socialarbetare, arbete, ledig tid samt frågan om gränsdragning mellan arbete och privata sfären. Fokusgruppsintervjuguiden däremot innehöll färre teman: arbete, ledig tid samt frågan om gränsdragning mellan arbete och privata sfären. I fokusgruppintervjun använde vi oss av tre vinjettberättelser som deltagarna gavs möjlighet att diskutera (om denna metod, se avsnitt 4.1.4). Vinjetterna i fokusgruppen användes för att respondenterna skulle vilja berätta om sina egna erfarenheter kring gränsdragningar. De användes som inspiration för respondenterna. För att kunna jämföra empirin av fokusgruppen och enskilda intervjuerna innehåller båda intervjutyper liknande frågor. I båda typer var det respondenternas berättelser vi ville komma åt och deras egna exempel. Vi tänker att resultatet inte i något väsentligt avseende påverkas av att vissa intervjuer inte innehar vinjetter, eftersom att dessa enbart ska främja respondenterna till att ta upp sina egna erfarenheter ur yrkeslivet.

Bryman (2011, s. 258) rekommenderar att intervjuguiden testas genom att utföra en s.k. pilotintervju för att forskaren ska få en uppfattning om hur intervjufrågorna fungerar i verkligheten. Vi valde att utföra tre pilotintervjuer med socialarbetare som var bekanta för oss sedan tidigare. Socialarbetarna arbetar inom en verksamhet med en nära klientkontakt. Pilotintervjuerna användes i syfte att *testa* intervjufrågorna och ingår därmed inte i vår empiri. Intervjupersonerna besvarade frågorna på ett sådant sätt som vi hade tänkt oss och uttryckte att frågorna var intressanta och relevanta. Efter

pilotintervjuerna valde vi att formulera flera nya frågor som pilotdeltagarna tog upp eftersom att vi ansåg att vissa teman – såsom medberoende, privat och personligt samt om socialsekreteraren tar med sig jobbet hem i tankarna – var viktiga att få belysta i intervjuerna.

Andra tillägg till intervjuguiden gjordes efter att de första fyra intervjupersonerna på egen hand nämnde när de tog examen från socialhögskolan. Efter dessa intervjuer valde vi att lägga till en följdfråga om när respondenten hade tagit examen. Två av intervjupersonerna tolkade ”medberoende” som att man tar över ett beroende av en annan person och därefter ändrades begreppet medberoende till ”att ta överdrivet ansvar”.

4.1.1 Enskilda intervjuer

De enskilda intervjuerna har varit semistrukturerade och innehållit frågor som varit fokuserade på den enskildes uppfattningar om den privata sfären och arbetstid. Bryman (2011, s. 415) framställer metoden som en flexibel intervju-process där fokus ligger på hur respondenten tolkar och uppfattar frågor. Som ett hjälpmedel under den semistrukturerade intervjun har forskaren en intervjuguide som innehåller på förhand nedtecknade teman och/eller huvudfrågor som ska tas upp under intervjun (Bryman 2011, s. 415); se vidare avsnitt 4.1.3.

Fördelen med enskilda intervjuer är att de är lättare att organisera eftersom det enbart är en person som intervjuas (Bryman 2011, s. 413). En annan fördel med semistrukturerade intervjuer är att det finns under intervjuns gång möjligheten att byta riktning om exempelvis respondenten tar upp ett intressant tema inom ämnet (Bryman 2011, s. 413). Forskaren vill i intervjun ha detaljrika svar som är omfattande och ger mycket information att analysera. För vår studie är metoden semistrukturerad intervju relevant då intervjuaren kan ställa följdfrågor på intressanta ingångar och få respondenten att utveckla svaren och förklarar varför de tycker som de gör (ibid).

4.1.2 Variant av fokusgrupp

Vi har också som metod valt en variant av fokusgrupper eftersom att vi önskade undersöka hur respondenter i grupp resonerar om sin privata sfär visavi arbetstid. Fokusgrupper är en intervjumetod där forskaren intervjuar flera personer samtidigt, oftast

fler än fyra intervjudeltagare (Bryman 2011, s. 446). Syftet med en fokusgrupp är att deltagarna ska diskutera frågeställningar som fokusgruppsledaren har formulerat och därigenom få fram deltagarnas åsikter och synsätt (Bryman 2011, s. 447). Fokusgruppen kan vara sammansatt av individer med ett gemensamhets-sammanhang, vilket syftar till att det finns gemensamma erfarenheter hos deltagarna. En av egenskaperna som anses främja öppenheten under intervjun är att deltagarna arbetar på samma arbetsplats (Hollander 2004, s. 614f). En nackdel kan vara svårigheter att kunna organisera den, så att alla ska kunna samma dag och tid (Bryman 2011, s. 463). I vår studie bestod varianten av fokusgruppintervjun av två socialsekreterare från samma arbetsgrupp. Då antalet deltagare i vår variant av fokusgruppen endast var två stycken så var det någorlunda enkelt att organisera en dag som passade alla deltagare.

I vår studie var det inte möjligt att rekrytera rekommenderat antal respondenter och fokusgruppen bestod därför enbart av två deltagare. (Vi återkommer till detta i vår mer utvecklade metoddiskussion i avsnitt 4.8). En fördel med minigruppen var att det fanns mer utrymme för deltagarna att diskutera kring de frågorna som ställdes (Dahlin-Ivanoff & Holmgren 2017, s. 60). Fokusgruppsledarna överlåter till deltagarna att aktiva diskutera de olika teman som ledaren/na har formulerat (Bryman 2011, s. 449). Därmed bli det ett mer naturligt utbyte av åsikter och respondenterna måste börja reflektera kring sina attityder och känslor under intervjun. Det medför att respondenterna kan beröra ämnen eller frågor som fokusgruppsledarna inte hade förutsett och att empirin få mer djup (ibid.).

4.1.3 Vinjettberättelser som metod

I kvalitativa intervjuer kan forskaren fånga hur intervjurespondenternas beteende formas av vissa på förhand definierade situationer och sammanhang. Ett sätt att göra detta är att kombinera intervjun med att använda s.k. vinjettberättelser (Bryman 2011, s. 425). Vinjetten innehåller en beskrivning av en person, en situation eller ett skeende, vilken följs av ett antal frågor och påståenden som socialsekreteraren får ta ställning till; vinjetter kan också bestå av flera berättelser men spegla ett eskalerande förlopp över tid. Jergeby (1999, s. 9) pekar på två klara fördelar med vinjettmetoden: dels ger den en gemensam referensram för deltagarna (i vårt fall i fokusgruppen), dels är det möjligt att analysera orsakerna till deltagarnas eventuellt olika uppfattningar. Metoden är dock inte invändningsfri. Även om vinjetterna är trovärdiga är situationen som ska bedömas alltid

fiktiv (ibid.). Det är därför omöjligt att veta om respondenterna skulle ha reagerat på samma sätt om dessa hade ställts inför en liknande situation i verkligheten.

Vi valde att använda oss av tre olika vinjettberättelser i vår variant av fokusgruppintervjun då vi ansåg att fördelarna med metoden uppvägde eventuella nackdelar. Värt att också nämna är att vinjettberättelserna bara var ett inslag i vår fokusgruppsintervju. Våra vinjettberättelser utgår inte från något eskalerande förlopp och handlade om hur socialsekreteraren agerat i situationer som utspelar sig i den privata sfären då den yrkesverksamma är ledig från arbetet och träffar på klienten i utomhusmiljö (se bilaga 2).

4.2 Urvalsprocess

Det urval som behöver göras i en studie kring vilken grupp av människor som ska intervjuas är helt beroende av undersökningens syfte och forskningsfrågor (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 39). Vi har använt oss av ett målinriktat urval i studien vilket innebär att forskaren väljer ut deltagare som har en direkt koppling till studiens forskningsfrågor (Bryman 2011, s. 393). Våra kriterier för de forskningspersoner som skulle ingå i studien var att de hade en socionomutbildning samt arbetade som socialsekreterare och hade en regelbunden professionell kontakt med klienter. Myndighetsutövning och lång yrkeserfarenhet var också kriterier som vi ville utgå från, men vi insåg att det skulle bli begränsande att inkludera yrkeserfarenhetens längd eftersom det var svårt att få tag i tillräckligt med socialsekreterare som ville låta sig intervjuas. Samtliga respondenter som ingår i studien är yrkesverksamma socionomer, såväl kvinnor som män, med varierande yrkeserfarenhet inom socialtjänsten. Deras erfarenhet som socialsekreterare varierar mellan ett och tjugo år.

För att få tillträde till fältet kontaktades inledningsvis två kommuner i Skåne via mejl där kontaktuppgifter till enhetschefer inom socialförvaltningen i respektive kommun efterfrågades. Kontakt togs med en större kommun (**A**) och en mindre (**B**) eftersom syftet inledningsvis var att avgränsa studien till dessa kommuntyper. Då bortfallet blev stort i de två tilltänkta kommunerna ändrades urvalet till att även inkludera andra kommuner i Skåne.

Svårigheten att rekrytera tillräckligt många respondenter till studien medförde att vi kontaktade ytterligare fyra skånska kommuner (**C-F**). Kommun **C** och **E** kontaktades genom ett tvåstegsurval, dvs. vi mejlade i ett första steg till kommunservice för att få kontaktuppgifter om enhetschefer inom socialtjänsten. Vi skickade förfrågningar om deltagande i studien och vårt informationsbrev (bilaga 3) till enhetscheferna med förfrågan om att få det vidarebefordrat till verksamhetens socialsekreterare.

Kommunerna **D** och **F** kontaktades i ett andra steg via telefon då vi pratade med berörda enhetschefer. Enhetschefen i kommun **D** var positiv till studien och därefter mejlade vi vårt informationsbrev. Efter någon dag fick vi svar från en socialsekreterare i **kommun D** som var intresserad av att delta i studien samt två från kommun **C**. Vi fick besked, genom mejl, om att kommun **B** inte kunde delta i vår studie på grund av stor arbetsbelastning. Vid kontakten med kommun **F** framförde en enhetschef att hen skulle återkoppla till oss senare samma dag. Det skedde dock inte och trots försök att få kontakt med hen lyckades vi inte med detta. Sammanfattningsvis tog det tid att få kontakt med kommunerna, då enhetscheferna sällan svarade i telefon när vi ringde och återkoppling via kommunservicen skedde enbart mycket sporadiskt.

För att i möjligaste mån få kontakt med berörda enhetschefer i kommunerna **A, C** och **E** kontaktades de via telefon vid ett flertal tillfällen. Kommun **E** kontaktades via dess kommunservice men vi fick ingen återkoppling på vårt mejl. Vi tog kontakt med kommun **E** via telefon och en enhetschef förklarade att de hade hög arbetsbelastning medan den andra inte svarade. Vid vår kontakt med enhetschefen i kommun **C** skulle hen ta reda på om det fanns fler intresserade utöver de socialsekreterare som redan hade anmält intresse. Sedan tidigare har vi haft kontaktuppgifter till några enskilda handläggare och enhetschefer inom socialtjänsten som arbetar i kommun **A**. Eftersom det var svårt att komma i kontakt med enhetschefer i **A**, så kontaktade vi i stället enskilda socialsekreterare med en förfrågan om det fanns intresse att låta sig intervjuas. En av dessa socialsekreterare återkom via mejl och hen ombads att tillfråga även andra vid samma enhet. Kort därpå återkom socialsekreteraren och berättade att ytterligare en kollega var intresserad av att delta i studien.

I vår studie har vi som urvalsmetoder använt såväl snöbollseffekten som tvåstegsurvalet vilka både berörs av metodförfattarna Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015).

Anledningen till att vi använt båda urvalsmetoderna är att vi har genomfört en fokusgruppsintervju som skapades genom att en redan tillfrågad person frågade en kollega om hen ville delta, men båda önskade intervjuas tillsammans (ibid., s. 40f.). De två deltagarna i fokusgruppsintervjun uppfyller samma urvalskriterier som övriga intervjupersoner. Den nu aktuella fokusgruppen bestod av personer som kände varandra väl sedan tidigare och som tillhörde samma arbetsgrupp. Den typen av övergripande urvalskriterium vid sammansättning av fokusgrupper är den gängse, då deltagarnas nära kännedom om varandra skapar en möjlighet till öppna diskussioner i gruppen (Dahlin-Ivanhoff 2015, s. 86f).

4.3 Genomförande av intervjuer

Vi har genomfört fem enskilda intervjuer samt en fokusgruppintervju innefattande två deltagare. Intervjuerna genomfördes av oss gemensamt, där vi växelvis stod för huvudfrågorna medan den andre gjorde inpass genom att ställa följdfrågor och anteckna (se metoddiskussion 4.8). De enskilda intervjuerna pågick mellan 22 minuter och 39 minuter medan fokusgruppsintervjun varade i en timme.

Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011, s. 45) kan platsen där intervjun hålls påverka innehållet i intervjun. Bryman (2011, s. 421) menar på att intervjuerna ska genomföras i en avslappnad och ostörd miljö där deltagaren inte ska behöva oroa sig över att andra personer hör vad som sägs under intervjun. Samtliga intervjuer genomfördes på respektive respondents arbetsplats, vilket i samtliga fall var inom socialtjänsten. Intervjuerna skedde under intervjupersonernas arbetstid. Fokusgrupp-intervjudeltagarna satt i fåtöljer mer riktade mot varandra för att lättare kunna se varandra samt att ha ögonkontakt under intervjun. Placering av respondent och intervjuare i rummen var nära, men utan bord emellan varandra. I en av de enskilda intervjuerna valde respondenten att flytta placering på den ena intervjuaren för att hen ville ha båda intervjuare precis framför sig. Det gjorde att både intervjuarna och respondenten tappade fokus under några minuter.

Dahlin-Ivanhoff och Holmgren (2017, s. 62) menar på att man inledningsvis kan bryta isen genom att ställa en öppen fråga som inte fokuserar på intervjuns huvudsakliga tema. I intervjuerna ställde vi en inledande öppen fråga i början om intervjupersonernas syn på deras roll som socialarbetare. Respondenterna gav i början av intervjun sitt samtycke till

att intervjuerna spelades in. Intervjuerna spelades in med två mobiltelefoner för att inte riskera att förlora intervjumaterial vid eventuella tekniska problem. Tillvägagångssättet användes för att öka studiens tillförlitlighet (se avsnitt 4.6.3). Alvehus (2013, s. 85) menar på att det kan finnas en begränsning med att spela in intervjuerna. Intervjudeltagaren kan i intervjusituationen uppleva det som störande och känna sig begränsad kring vad denne kan dela med sig av (ibid.). Därför är det viktigt hur intervjusituationen inramas och att intervjun upplevs som samtalsliknande. Vi bjöd på kanelgiffel som kunde förtäras under intervjun för att intervjusituationen inte skulle upplevas som en väldigt formell tillställning.

4.4 Bearbetning av empirin

Som ett första steg i bearbetningsfasen kan man efter de genomförda intervjuerna skriva ner memos vilket syftar till att spontant resonera kring utvalda kodors samband (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 36). Bryman (2011, s. 521) menar på att memos kan ses som ett redskap och vara till hjälp för att inte gå miste om de tankar man har kring ett visst tema. Vi valde efter intervjuerna att skriva ner memos var för sig som sedan användes under analysen för att komma ihåg aspekter som skildes åt mellan intervjuerna. Ochs (1979) påpekar att transkribering kan ses som det första steget i analysen av studiens material och därmed inledningen på analysen. Det är ett tolkningssteg när talet förvandlas till text (ibid.).

Transkriptionen av intervjuerna gjordes skyndsamt efter det att intervjuerna slutförts och genomfördes ordagrant efter en inbördes överenskommelse. Det enda tillfället då vi inte transkriberade direkt efter intervjun var på grund av tidsbrist under den dagen vi hade tre inbokade intervjuer (se avsnitt 4.7). Transkriberingarna granskades i efterhand genom att en av oss – som inte haft huvudansvaret för intervjun – läste igenom intervjun medan inspelningen var igång för att säkerställa korrektheten i transkriberingen. Alla utfyllnadsord och verbala tics som ”äh, mm.” skrevs ut trots att det var tidskrävande för att bibehålla intervjun i sin helhet. Vi valde dessutom att markera för längre pauser och skratt i intervjun för att bibehålla känslan av hur intervjudpersonen uttryckte sig.

Transkribering gör det möjligt för forskaren att analysera den insamlade empirin noggrant. En nackdel är att metoden är tidskrävande (Bryman 2011, s. 428).

Transkriberingen direkt efter varje intervju gjorde att vi analyserade vår egen intervjustil som vi haft under intervjun och kunde sedan dra lärdom av vissa misstag inför nästa intervju.

4.5 Analys av empirin

I studien har vi valt att använda oss av en kvalitativ innehållsanalys som enligt Bryman (2011, s. 504) är den metod som anses vara en av de vanligaste metoderna vid analys av dokument. Metoden syftar till att i det empiriska materialet försöka finna underliggande teman (ibid.). Vi valde att analysera transkriberingarna med utgångspunkt i innehållsanalys enligt Jacobsen (2002). Det finns fyra steg för att analysera innehållet i empirin: Kategorisering, hänföra enheter till kategorier, hitta likheter och olikheter samt beskriva samband (Jacobsen 2002, s. 216ff.). Kategoriseringen är det första steget för att kunna få en överblick över den samlade empirin och dess teman (ibid., s. 230). För att kategorisera använde vi teman som tydlig framkom under intervjuerna som arbete, fritid, gräns samt exempelsituationer. Dessa teman delades sedan in i underkategorier: temat arbete i syn på rollen och profession, fritid, temat ledighet innan/efter arbete och i semester, temat gräns i gränser som professionell och gränser som privatperson och det sista temat exempelsituationer i synliga situationer och icke synliga situationer.

Efter att teman var bestämda sorterade vi empirin utifrån dessa huvud- och underteman för att kunna få en överblick över respondenternas svar. Jacobsen (2002, s. 236) menar att flera utsagor ska kunna tilldelas samma kategori för att sedan kunna förenkla analysen. Det tredje steget i analysprocessen är att sortera empirin utifrån likheter och olikheter, dvs. hur uttalar respondenterna sig om ett tema och hur skiljer det sig gentemot andra respondenter? I ett tidigt skede såg vi flera samband mellan empirin i de olika kategorierna kring den privata sfären och arbetstiden. Som sista steg i analysen beskriver vi sambanden mellan de olika kategorierna och hur de kan tolkas utifrån Goffmans (2014) dramaturgiska interaktionism.

4.6 Studiens tillförlitlighet

I detta kapitel har vi valt att använda oss av begreppet tillförlitlighet. Guba och Lincoln i Bryman (2011, s. 354) utvecklade begreppet tillförlitlighet som ett alternativ för begreppen reliabilitet och validitet. Kritik riktades mot reliabilitet och validitet eftersom

kvalitativt inriktade forskare inte kunde tillämpa de begreppen i en kvalitativ studie. Guba och Lincoln lyfter fram fyra kriterier för att en kvalitativ undersökning ska vara så tillförlitlig som möjlig: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka och konfirmera (Bryman 2011, s. 354).

4.6.1 Trovärdighet

För att skapa trovärdighet kan man göra en respondentvalidering (Bryman 2011, s. 354). En respondentvalidering syftar enligt Bryman (2011) till den process som innebär att forskaren låter intervjudeltagarna att få ta del av studiens resultat. Vi var öppna för att återkoppla till intervjudeltagare för att säkerställa att vi inte missförstått det som framkommit under intervjuerna. På grund av tidsbegränsning har vi inte genomfört respondentvalidering och därmed inte heller låtit respondenterna läsa vilka citat vi valt att presentera. Flera av respondenterna har varit intresserade av att ta del av uppsatsen när den är klar men ingen har efterfrågat möjligheten att bli tilldelad material innan uppsatsen blev färdigställd.

4.6.2 Överförbarhet

Utöver trovärdigheten ska studiens resultat vara överförbar för att styrka studiens tillförlitlighet (Bryman 2011, s. 355). Överförbarhet innebär att studien ska kunna överföras till en annan miljö och framkalla samma resultat som nuvarande studie (ibid.). Det är problematiskt att bevisa och styrka överförbarheten av denna studien eftersom att denna studiens resultat är baserat på socialsekreterares personliga upplevelser. Dessutom har studien ett mindre urval där fokuset ligger på tre kommuner med olika storlekar inom Skåne län. En liknande typ av studie i ett annat län kan därmed ge andra resultat och därmed blir studien inte överförbar. Överförbarheten handlar enligt Johannessen och Tufte (2003, s. 125) om hur studiens resultat kan appliceras och ge en mening i andra sammanhang utöver den egna studien. Det handlar också om hur man får fram begrepp och beskrivningar som kan användas inom andra områden än det som undersökts i studien (ibid.). I det stora hela av det som framkommit av studiens resultat så kan fenomenet appliceras även för andra professioner.

4.6.3 Pålitlighet

Bryman refererar till Guba och Lincoln (2011, s. 355) i beskrivningen kring pålitlighet och begreppet syftar till att forskaren kan ge en tydlig och övergripande redogörelse över

studiens hela förlopp. I studien strävar vi efter att redogöra tydligt för de olika delarna i vår forskningsprocess för att läsaren och opponentens underlag för granskning ska vara så tydligt som möjligt. Vi spelade in intervjuerna med hjälp av två mobiltelefoner för att öka studiens pålitlighet. Studiens tillförlitlighet blir enligt Bryman (2011, s. 420) låg om bandspelare inte används under intervjun. Genom att använda detta tillvägagångssätt så fångar man intervjudeltagarens egna ord och riskerar inte att uttryck förloras då man endast antecknar under intervjuens genomförande (ibid.).

4.6.4 Möjlighet att styrka och konfirmera

Det sista kriteriet, vilket är möjlighet att styrka och konfirmera innebär att det ska garanteras att undersökningen har genomförts utan att personliga värderingar påverkat undersökningens utförande (Bryman 2011, s. 355). För att uppfylla kriteriet har vi fört diskussioner med varandra och varit kritiska till oss själva i skrivprocessen för att minska risken att egna värderingar visat sig i resultatet.

4.7 Forskningsetiska överväganden

Kalman och Lövgren (2012, s. 11) presenterar forskningsetiska prövningar som innebär att forskaren väger studiens nytta mot de risker som studien möjligtvis kan föra med sig. De framhåller vidare att det ibland finns risker med att inte låta forskning ske inom ett visst område. Det kan kopplas till att man vill kunna förbättra för individer i samhället genom att söka efter ny kunskap (ibid.). Vi anser att det är av vikt att undersöka vårt forskningsområde då det idag inte finns särskilt mycket forskning gjord kring hur socialsekreterare hanterar sin privata sfär i förhållande till arbetstiden. Ny forskning kan leda till att yrkesverksamma socialsekreterare får kunskap och blir uppmärksammade på hur deras yrkesval kan påverka den privata sfären.

Ett forskningsetiskt ställningstagande som vi har reflekterat över handlar om hur respondenternas medverkan eventuellt skulle kunna bli påverkade efter att uppsatsens publicerats. Kalman och Johansson (2012, s. 45) skriver om risken som finns för att respondenten ska bli igenkänd (trots förekomsten av fiktiva namn), vilket kan förekomma i de fall respondenten står i beroendeställning till den person som varit behjälplig i kontakten mellan studiens utförare och respondenten. Nämnda person ("grindvakt") inom

organisationen har därigenom kännedom om vilka som möjligen har ställt upp som respondenter (ibid.).

Nedan presenteras en redogörelse över hur Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska principer har tillämpats i vår studie under forskningsprocessen:

4.7.1 Informationskravet

Informationskravet innebär att deltagarna ska ha kunskap om syftet med studien samt att deras medverkan är frivillig och att de kan avbryta sin medverkan när de vill (Vetenskapsrådet 2002, s. 7). Respondenterna informerades om de etiska reglerna som finns inom vetenskaplig forskning genom det informationsbrev som vi skickade ut (bilaga 3). I informationsbrevet förklarades syftet med studien samt tillvägagångssättet med hjälp av de fyra huvudkrav som utformats av Vetenskapsrådet (2002).

4.7.2 Samtyckeskravet

Samtyckeskravet innebär att innan intervjun påbörjas ska deltagarna ge sitt samtycke till att delta i studien samt att samtycka till att intervjun spelas in. Samtyckeskravet uppfylls genom att deltagarna tackar ja till att delta i studien (Vetenskapsrådet 2002, s. 9). Samtyckeskravet har uppfyllts då vi på förhand informerade intervjudeltagarna om att deras deltagande i studien var frivillig samt att de hade möjlighet att avbryta när som helst. Intervjudeltagarna samtyckte också precis innan intervjun till att den spelades in.

4.7.3 Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet handlar om att deltagarna har rätt att vara anonyma och att alla de uppgifter som kan identifiera deltagarna ska anonymiseras i studien. Vidare syftar kravet till att det empiriska materialet ska förvaras där obehöriga inte har tillträde (Vetenskapsrådet 2002, s. 12). Med utgångspunkt i detta krav har intervjudeltagarna avidentifierats i studien genom att vi tillskrivit deltagarna fiktiva namn. För att inte röja respondenternas identitet och i vilken kommun de är verksamma, så har vi inte nämnt namn på offentliga platser som kan kopplas till en enskild kommun och respondent. Det är dock ingen garanti för att någon utomstående trots det skulle kunna identifiera intervjurespondenterna, eftersom deras chef kan ha kännedom om att de har intervjuats av oss under deras arbetstid. Under studiens gång så har vi varit noga med att förvara respondenternas personuppgifter på sådant sätt att ingen utomstående har haft tillgång till

materialet. Vidare kommer vårt insamlade material, vilket innefattar ljudfiler från intervjuerna och intervjuutskriften att raderas och förstöras efter det att uppsatsen blivit godkänd.

4.7.4 Nyttjandekravet

Nyttjandekravet innebär att det empiriska material som har genererats från studien gång endast ska användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet 2002, s. 14). För att uppfylla kravet oidentifierades transkriberingarna i samband med att de skrevs.

Vi har i vår studie tagit del av samtliga forskningsetiska krav, men i efterhand har vi insett att vi borde informerat intervjudeltagarna ännu en gång om kring vad som framgår om Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, precis innan vi började intervjuerna. Vi inledde varje intervju med att berätta att deltagarna kunde avbryta intervjun när som helst och att intervjun kommer att spelas in. Inför den sista intervjun som vi hade så valde vi att lägga ytterligare kraft på inledningen av intervjun och berättade delar av den information som deltagarna läst i vårt informationsbrev.

4.8 Metoddiskussion

En sak där vi borde ha agerat annorlunda var i vår kontakt med enhetscheferna. Vi valde i första hand att kontakta enhetscheferna via mejl eftersom vi trodde det var lättare att få kontakt den vägen. I efterhand inser vi att vi istället skulle ha kontaktat enhetscheferna direkt via telefon och därmed försöka få en personlig kontakt och att kunna skicka informationsbrevet direkt till dem. Via telefon fick vi kontakt med fyra enhetschefer där två av dem tackade ja till att skicka vidare vårt informationsbrev till socialsekreterarna, medan enbart två svarade när vi mejlade och i båda fallen avböjde man att delta i studien.

En annan del i studien som kunde ha förbättrats var den inbördes arbetsfördelningen vid genomförandet av intervjuerna. Inför de första fyra intervjuerna hade vi bestämt att vi skulle ta varannan fråga, men vi kände att det blev för osmidigt under intervjuerna. Vid de två sista intervjuerna hade vi delat upp huvudansvaret beträffande vem av oss som skulle ställa huvudfrågorna och vem som skulle vara huvudansvarig för följdfrågorna. Det gjorde att vi under de två sista intervjuerna var mer bekväma i situationen och mer säkra med varandra, vilket gjorde att intervjuerna flöt på bättre än tidigare intervjuer. Vi

behövde inte lika mycket ögonkontakt med varandra för att veta vem som ska ställa nästa fråga.

Vi hade under en av dagarna bokat in tre enskilda intervjuer med några timmar mellanrum. När vi bokade in tiderna ansåg vi att det var smidigt och rationellt då vi hann med flera intervjuer under en och samma dag. De många intervjuerna och de korta pauserna däremellan gjorde att vi under den tredje och sista intervjun för dagen var trötta och därmed inte lika alerta och koncentrerade att ställa följdfrågor. Intervjun pågick därför enbart i 22 minuter och blev den kortaste av samtliga. Nu i efterhand inser vi att borde ha bokat in högst två intervjuer under samma dag för att få ut så mycket som möjligt av alla intervjuer, men också för att få tillräckligt med tid att inbördes kunna diskutera vad som utspelade sig under respektive intervju och eventuellt göra några mindre justeringar inför nästa.

Vår fokusgruppsvariant fungerade väl trots att det enbart var två deltagare i gruppintervjun. Det blev en bra diskussion mellan personerna i fråga, även om det förmodligen hade uppstått mer diskussioner i en fokusgrupp bestående av fyra, fem personer (Dahlin-Ivanhoff, 2015). Bryman (2011, s. 464) framhåller allmänt sett att deltagarna i en fokusgrupp kan påverkas av att de inte vill avvika från normen, det vill säga att de återger åsikter som är accepterade eller förväntade och detta kan eventuellt vara mer uttalat vid en gruppdiskussion med enbart två personer. Samtidigt så finns det forskare som *inte* ser det senare som ett ”problem”, utan som snarare tycker att det är viktigt att undersöka förekomsten av en viss diskurs i en arbetsgrupp.

Sahlin (2019, kommande) framhåller t.ex. följande: ”Att forma fokusgrupper inom existerande arbetsgrupper är enligt min erfarenhet en utmärkt metod att fånga reflektioner, idéer och berättelser som förekommer i gruppen, *såväl som den lokala diskurs den utvecklat*” [vår kursivering]. I efterhand har vi dock funderat på om det hade varit mer optimalt att genomföra enskilda intervjuer även med de två personer som ingick i varianten av fokusgruppintervjun, just för att de kände varandra mycket väl och att detta kunde tänkas påverka deras syn redan före intervjun och att fokusgruppen var i det minsta laget.

5. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras vår empiri med hjälp av våra teoretiska utgångspunkter samt den tidigare forskning som vi lyft fram i kapitel 2. Som framgår av kapitel 4 har vi gjort totalt sex intervjuer med totalt sju socialsekreterare (fem enskilda intervjuer och en fokusgruppsintervju). Intervjupersonerna har i detta kapitel getts fiktiva namn (se avsnitt 5.1). När vi har återgivit citaten och har strukit en del, som ord eller meningar, använder vi markeringen . . . .

5.1 Beskrivning av empirin

I detta avsnitt presenteras studiens respondenter kortfattat och de kommuner i vilka de arbetar. Respondenterna har getts fiktiva namn medan kommunerna har gett en särskild kod enligt nedan:

Anna, socionomexamen 1998, socialsekreterare i kommun A.

Elsa, socionomexamen 2008, socialsekreterare i kommun C.

Jane, socionomexamen 2004, socialsekreterare i kommun D.

Alex, socionomexamen 2016, socialsekreterare i kommun C.

Emma, socionomexamen 2014 socialsekreterare i kommun A.

Malin, socionomexamen 2015, socialsekreterare i kommun A.

Linda, socionomexamen 2018, socialsekreterare i kommun C.

I varianten av fokusgruppen ingick respondenterna *Emma* och *Malin*. Kommun A är en större kommun i Skåne län medan C och D är mindre kommuner i samma län.

5.2 Rollen som socialsekreterare

Alla intervjuer påbörjades med att fråga hur respondenterna ser på rollen som socialarbetare. Respondenterna hade liknande åsikter kring att socionom är ett yrkesval och att det inte är en livsuppgift, dock så motiverades det på olika sätt.

Jag tänker att man gör det av en anledning. De allra flesta som, som startar som sätter sig och pluggar till socionomer. De har ju en tanke om att man vill hjälpa, att man vill göra gott. Man vill göra en förändring för någon. (Linda)

I ovanstående beskrivning framgår att Linda menar att socionomstudenter vill gå in i en roll för att få ett specifikt framträdande som hjälpare. När hon själv fick förslaget att börja plugga till socionom var det första hon tänkte: "Jag ska inte bli soctant." Hon själv hade länge tanken på att hon ville jobba med människor, men hon visste inte på vilket sätt. Att hjälpa andra och göra en förändring kan ses som en synonym för att utföra tjänster för det allmännas bästa som Millerson tar upp i Brante (2014, s. 95). Respondenterna var dessutom nästintill överens om att man måste vilja arbeta med människor för att kunna bli socialsekreterare: "Man måste tycka om att jobba med människor. Annars kan man inte jobba som socialsekreterare. Det går inte." (Jane)

I citatet ovan framgår det av Jane att som socialsekreteraren behöver man föredra att arbeta med människor för att kunna utföra arbetet överhuvudtaget. Hon säger att hennes syn på rollen som socialsekreterare inte har förändrats till ett kall, men att hon på senare tid tycker att hennes yrke har blivit roligare eftersom att hon har fått mer erfarenhet. Emma har samma uppfattning om att det ligger i socialsekreterarens intresse om att arbeta och skapa relationer med människor som är den bärande egenskap som krävs. Alex resonerar i likhet med Linda och Jane, men han berör också en annan aspekt kring yrket: "Jag tycker det är liksom viktigt ibland o tänka på att...tänka på sig själv och sin egen hälsa i mitt i allt det här och inte lägga ner hela sin tid o själ i det." (Alex)

Det här uttalande visar vikten av att gränssätta sin arbetstid för att inte utarbeta sig själv. Alex menar på att den enskilda socialsekreteraren emellanåt bör lägga fokus på sitt eget bästa och den egna hälsan i det som sker i arbetet. I den *främre regionen* (Goffman 2014) tillskrivs socialsekreteraren aktörsrollen som stundtals behöver ta ett steg tillbaka och se till den egna hälsan och vad som är bäst utifrån den egna personen. Socialsekreteraren behöver lägga tankarna på yrkesrollen åt sidan för ett tag och det som vi tolkar Alex utsaga ifrån är att den roll som individen bär på arbetet också behöver pausa ibland så att socialsekreteraren själv kan hämta andan.

5.3 Alliansskapande och gränser

I detta avsnitt berör vi socialsekreterarnas syn på allianser med klienter och hur de ser på att vara professionell, personlig och privat samt hur de ser på gränserna däremellan. I

följande citat av Elsa ser vi hur gränsen luckras upp för vad socialsekreteraren bör göra för att skapa en allians med klienten men också hur gränser tycks förskjutas.

... jag har fått göra otroligt mycket som egentligen inte ingår i mina arbetsuppgifter, ... jag gör ett val att hjälpa de med den här saken för att det hjälper den här tjejen som jag har ansvar för. Så det är ett medvetet val, jag vet att jag går över gränsen till vad som egentligen är mitt jobb men jag gör det med öppna ögon.

[...]

Men jag brukar gå igenom, sitta i bil med de. Vi skulle köra och hämta några grejer någonstans och de här flyttar rätt mycket, föräldrarna då. Vi skulle köra och hämta några grejer någonstans för de behövde tjejen. (Elsa)

I ovanstående citat ser vi inslag av hur Elsa berättar om sitt eget agerande gentemot klienten som ett medvetet val. Elsa gör ett medvetet val att förskjuta gränsen mellan sig själv som professionell och till klienten genom att medvetet öppna upp ett privat fönster visavi en av klienterna. Elsa väljer att frivilligt ta på sig arbetsuppgifter som egentligen inte ingår i hennes arbete i syfte att skapa en starkare allians med klienten, vilket också sker utanför hennes ordinarie arbetstid. Hon överträder därmed gränsen mellan arbetstid och ledig tid, vilket innebär att det för henne inte finns någon fast och entydig gräns mellan den rumsliga (var arbetet utförs) och den tidsmässiga (när arbetet utförs) dimensionen i synen på arbetet. Snarare flyter dessa två dimensioner ihop för Elsa. Därigenom kan hon sägas agera *gränslöst* gentemot just nämnda klient.

Begreppet *gränsöverskridande* använder vi däremot enbart om t.ex. en klient eller en chef på eget bevåg kontaktar socialsekreteraren utanför ordinarie arbetstid, framför allt på kvällar eller helger; i det läget är det alltså klienten respektive chefen som uppvisar ett gränsöverskridande drag då man inte inser eller inte vill respektera att socialsekreteraren inte är i tjänst.

Låt oss återgå till Elsa och den alliansskapande relationen med en av hennes klienter. Elsa väljer att göra detta för att förstärka alliansen med klienten och det hon gör är avsiktligt från hennes sida. Därmed agerar hon alltså gränslöst. Det finns ingen som uppmanar henne att göra dessa uppgifter, utan det har växt fram genom kontakten med klienten och det förtroende som skapats mellan Elsa och klienten. Genom att överskrida denna gräns

så innebär det att en annan sorts relation skapas mellan Elsa och klienten. Relationen fördjupas och socialsekreteraren vill ge mer och mer av sig själv och sin tid samt sin tillgänglighet till gagn för klienten.

Elsa är medveten om att hon överskrider gränsen för vad som är anses var tillåtet inom ramen för hennes arbete, det vill säga hon gör något som enligt gängse normer betraktas som tabubelagt eller oprofessionellt. Genom att socialsekreteraren överskrider gränserna får klienten en mer tillgänglig socialsekreterare som finns där genom svåra situationer. Socialsekreteraren blir på så sätt mer bunden till vissa klienter där man tillskriver sig en mer tillgänglig roll som klienten kan räkna med även utanför socialsekreterarens arbetstid.

Även Anna berör den klientskapande processen och att det ibland ställer speciella krav på socialsekreteraren ”för att kunna skapa den här relationen”:

Jag tycker att man kan bjuda lite på sig själv sen vad det är, är ju olika för alla. ... För då minskar du liksom distansen mellan dig och klienten. Ibland är det faktiskt så att man måste för att kunna skapa den här relationen så måste du ta klivet över. ...men ibland måste du ta ett kliv in bara du sen kan backa...igen. För att få till den här relationskapande processen. Det är faktiskt det som är grunden för det arbetet vi sen ska göra eller gör hela tiden. (Anna)

Anna anser således att socialsekreteraren i vissa fall kan behöva gå längre än vad man själv tänkt sig för att skapa den relation som arbetet kräver. Det kan syfta till att man som professionell behöver visa mer vem man själv är och visa mer av den personliga sidan. Samtidigt krävs det enligt Anna att man kan ta ett steg tillbaka för att inte helt och hållet lägga all tyngd på att berätta saker om sig själv och fokusera på att skapa en bra allians med klienten. Sker det så kan det vara lätt att tappa fokus från arbetssituationen och den roll man har genom arbetet. Vi tolkar Annas resonemang som att det ska finnas en balansgång mellan att å ena sidan kunna bjuda på sig själv i sin professionella roll, och å andra sidan kunna bjuda på sig själv av den mer privata rollen som inte alltid framträder och blir synlig för klienten.

Kossek (2016) framhåller att en separator skiljer mellan arbete och familj genom att hålla de i olika sfärer i det dagliga livet. Den individ som Kossek (2016) tillskriver egenskapen som separator kan liknas med det som Anna beskriver när socialsekreteraren skapar allianser genom att endast hålla alliansen på en nivå som har till syfte att vara i arbetsrelation. Det som Anna beskriver då man som socialsekreterare behöver ”bjuda på sig själv” och kan kopplas till det som Kossek (2016) tillskriver individer i form av egenskapen som integrator. Det innebär att individen blandar arbetet med fritiden och de två områdena tenderar att integreras i varandra, det vill säga i synen på vad som är arbetstid sammansmälter den rumsliga och tidsmässiga dimensionen som i fallet med Elsa. Det är i likhet med Bodenmüllers (2001) exempel kring arbets-kollegans vardagsrum som blir en mötesplats för ungdomar. I den nära relationen kan det sedan vara svårt att backa och exempelvis säga nej till klienten när denne vill att den yrkesverksamma även ska vara tillgänglig i sin privata sfär utanför arbetstiden.

I alliansskapandet med klienten kan socialsekreteraren mer eller mindre själv välja hur långt den processen kan gå utanför arbetstiden och in i den privata sfären. Följande citat är från varianten av fokusgruppintervjun:

Emma: Jag hade inte svarat [skrattar]

Malin: ... jag har faktiskt haft en ungdom, det var så struligt med honom och han skulle in på BUP-akut ... men där sa jag, alltså jag slutar ju klockan fem men jag har telefonen på om du vill ringa och berättar hur det gick. ... Men han ringde klockan sex och berättade då. Jag märkte hur glad han var då bara för att få säga det. ... Det enda man kan hamna i är att får man någon information där som...så fort det har hänt någonting, så är man ju inte på jobb. Det är ju den enda att man kan, man vet ju inte vad man får.

[...]

Emma: Nej, sen tänker jag att det är olika från situation till situation. (Emma och Malin)

Enligt Derks et al. (2015) suddas gränsen bland annat ut mellan arbetstiden och den privata tiden för de anställda med tillgång till arbetstelefon på sin lediga tid. I citatet ovan visar det sig att den yrkesverksamma gör ett medvetet val om att vara tillgänglig i den bakre regionen (Goffman 2014) i hemmet även när denne inte längre är på arbetet och i sin professionella roll. Arbetstelefonen gör att Malin själv tillåter att gränserna luckras upp och det blir svårare för henne att skilja mellan sin arbetstid och sin lediga tid. Malin

visar en uttalad osäkerhet om vad som kan utspela sig i de telefonsamtal som man har utanför arbetstiden när arbetstelefonen har "fått följa med hem". Trots denna osäkerhet har Malin en stark övertygelse om att alliansen med klienten är viktigare genom att hon tänker mer på klienten än sig själv beträffande problem som kan komma ut av det samtal som hon väntar på. Det Malin gör i situationen är att trots allt ta samtalet för det "allmännas bästa". I detta fall syftar *det bästa* på att socialsekreteraren ser till klientens behov eftersom hen befinner sig i en svår situation. Malin har bestämt sig för att hon är den enda person som klienten kan höra av sig till för att kunna berätta om hur ett möte utfallit.

I den här situationen hade Malin medvetet valt att vara tillgänglig inom ramen för sin privata sfär under en fredag kväll för att klienten ska känna att socialsekreteraren finns till hands även utanför kontorstid. I det läget har arbete och ledig tid integrerats. Arbetstelefonen blir som en förlängd arm av socialsekreteraren när denne inte befinner sig på kontoret. Malin väljer att lägga den privata rollen åt sidan för att agera socialsekreterare utanför arbetstid med det uttalade syftet att alliansen med klienten ska förstärkas och att klienten inte ska känna sig sviken av sin socialsekreterare.

5.3.1 Personlig och privat i professionen

Begreppet profession kan ses som ett ramverk kring hur det professionella yrket är begränsat, organiserat och hur det ska utföras (Brante 2014, s. 20f). Det krävs en speciell kompetens för att kunna utföra vissa uppgifter, men i situationer då socialsekreteraren använder sig själv som redskap i det sociala arbetet leder till att hen behöver vara mer eller mindre personlig och privat i de relationer som skapas i arbetet. Hur de relationerna kommer att se ut beror helt och hållet på den professionella och hur långt den väljer att dela med sig av sig själv. Intervjupersonerna ombads att berätta om vilka tankar som de kan ha beträffande att vara personlig eller privat som socialsekreterare. En av respondenterna berättade att hon gjorde skillnad på klienterna och att man inte är lika mot alla klienter som man möter: "Har jag haft en långvarig kontakt med en klient jag kanske ha... ja följs åt i 5, 6 år så kan jag vara mer personligt. Men inte privat." (Anna).

Den professionella rollen som socialsekreterare gränsar både till att vara personlig och att vara privat. Anna förklarar att med de klienter som hon har haft en längre arbetsrelation till, där kan hon bli mer personlig och dela med sig av personliga ting, men det innebär

inte att hon blir ”privat” med klienten – att gå över den gränsen är enligt Anna tabubelagt. Det kan kopplas till Goffmans (2014, s. 9) resonemang om dramaturgisk interaktionism och att man som professionell kan växla mellan olika roller så som aktör och observatör där socialsekreteraren är den person som ska få klienten att gå vidare. Anna kan i de klientkontakter som hon har haft under en lång period visar sig mer personlig just på grund av att de har följt varandra lång tid och därmed byggt upp en stabil relation.

Vi uppfattade det som att Anna menade att det är bra att använda sin personliga roll i samtalet som ett verktyg, då egna erfarenheter kan gynna samtal med klienterna men också att det är oundvikligt att agera utifrån den personliga rollen. Anna strävar efter att bevara ett speciellt intryck av sin roll som professionell vilket sker i den främre regionen, men samtidigt pekar Anna på att det finns vissa gränser som hon själv inte överstiger, till att bli privat med klienten. Det kan tolkas vid att socialsekreteraren i så stor utsträckning som möjligt vill hålla sig inom de gränser som finns för hur nära man kan bli klienten utan att bli oprofessionell. Alex anser att en socialsekreterare kan vara personlig men inte privat i relation till klienten och motiverar det likt Anna. Alex tar dock upp en annan aspekt som inte berörs av studiens andra respondenter:

Jag tycker man får lov att vara personlig men jag tycker inte man bör vara privat. ... För vi träffar mycket människor i yrket som kan använda privata uppgifter på ett sätt som inte gynnar oss ... som personer. (Alex)

Enligt Alex möter man som socialarbetare många människor som på ett eller annat sätt kan använda privat information om socialsekreteraren för att skada den professionella. Den information och de uppgifter som socialsekreteraren delar med sig av kan enligt Alex leda till negativa konsekvenser i form av exempelvis ”påhälsning” i bostaden av klienter som på något sätt vill visa sitt missnöje visavi socialsekreteraren. Det senare är ett exempel på vad vi benämner ett *gränsöverskridande* agerande, delar i det här fallet från klientens sida. Vi tolkar det som att Alex i kontakten med klienterna kan vara personlig och visa att en socialsekreterare är en ”vanlig” människa i likhet med klienterna. Det som dock ska beaktas är att socialsekreteraren i mötet med klienten inte är vem som helst. Typiskt sett befinner sig i socialsekreteraren i överläge då denne är en myndighetsföreträdare med makt. Alex delar inte med sig av privata uppgifter om sig

själv just för att upprätthålla en distans mellan sin yrkesroll och den privata sfären. En fysisk gräns för att skilja på arbete och fritid är att arbeta och bo inom olika kommuner.

Som socialsekreterare kan valet av arbetsplats och boendekommun spela roll i hur socialsekreteraren tänker beträffande att vara personlig eller privat gentemot klienterna: ”Hade jag jobbat i min kommun hade jag nog inte velat berätta nånting om mig. ... Så det är ett aktivt val jag har gjort, att inte jobba på hemmaplan.” (Linda)

Linda berättade hur hon aktivt hade valt att *inte* arbeta och bo i samma kommun eftersom det då hade påverkat hennes sätt att utföra sitt arbete. Hon ansåg att hon själv hade blivit mer reserverad som socialsekreterare och inte berättat saker om sig själv, vilket hon nu kan göra eftersom hon inte är bosatt i kommunen där hon arbetar. Det kan kopplas till Bodenmüller (2001) som framhåller att det är svårt för anställda att skilja mellan arbetet och bostaden då man bor i samma stad som man arbetar i. Hade Linda arbetat i kommunen där hon nu är bosatt i hade det förmodligen varit svårare för henne att skilja mellan de olika rollerna. Som vi tolkar det menar Linda på att den privata information som hon eventuellt delar med sig till klienter i sin egenskap av socialsekreterare kan leda till negativa konsekvenser för henne själv. Vidare ser vi att det finns en enighet från intervjuerna att arbetar man ”på hemmaplan” finns det större medvetenhet om att inte dela med sig av privat information jämfört med om socialsekreteraren arbetar i en annan kommun.

5.4 Arbetets påverkan under socialsekreterarnas lediga tid

I detta avsnitt belyser vi hur socialsekreterarna pratar om hur deras arbete påverkar dem under deras lediga tid. När vi i intervjuerna berörde frågan om att utföra arbetsuppgifter hemifrån svarade flera av respondenterna att de *inte* gör detta. Svaret är intressant då det i det senmoderna samhället har blivit mer vanligt att vissa tjänstemannagrupper har både en flexibel arbetstid och att de kan utföra delar av sitt arbete hemifrån. Socialsekreterarnas svar visar att socialtjänstarbetet fortfarande är avgränsat till en kontorsbyggnad och ett tjänsterum; att tänka i andra banor förefaller sig för många vara svårt eller obekvämt.

Däremot hände det att flera av respondenterna utförde arbetsrelaterade uppgifter *på sin fritid*, utanför deras ordinarie arbetstid. Vad som ansågs vara arbetsrelaterade uppgifter

på ens fritid var dock inte entydigt, utan här gav de uttryck för olika synsätt: ”skulle jag ställa mig och börja svara på mejl hemma då hade jag känts som att nu jobbar jag.” (Elsa)

Elsa skiljer i vår intervju med henne, på mejl och sms genom att tillskriva dem olika prioriteringar. Mejl innebär för henne aldrig något akut medan sms kan vara akut och därför måste hanteras som sådana. Elsa hänvisar i citatet ovan till en klient som hon kände ett stort ansvar för. Hon säger att hon har mer uppsikt över sin arbetstelefon i bostaden när hon vet att klienten inte mår bra. Elsa tycks vara medveten om att detta kan te sig oprofessionellt men hon säger sig göra det med öppna ögon. Det får oss att se henne som en sorts integrator, som väver ihop sitt arbete och sin fritid. Det är enligt Elsa ett medvetet val. Men vem gynnar dessa val: Socialsekreteraren? Klienten? Eller båda två?

Att sätta gränser beror ofta på medvetna val. Mer än hälften av respondenterna säger att arbetstelefonen har följt med hem någon gång. Det kan handla om personer i likhet med Emma som har telefonen i väskan men som inte tänkt använda den eller Alex som tog med sig telefonen för att avboka möten vid sjukdom. Emma som tar med arbetstelefonen hem i väskan dagligen har fått det svårt att koppla av den gången då en klient ringde. Hon såg att det var en klient som hon enligt sig själv inte hade fått en bra kontakt med än och var ambivalent huruvida hon skulle svara och gå in i arbetsrollen eller stanna kvar i den privata rollen. I det aktuella fallet ansåg hon att det var svårt att låta bli att svara på samtalet, trots att hon har bestämt sig för att inte arbeta på sin lediga tid. Det är för oss en paradox att Emma tar med sin arbetstelefon hem trots att hon är bestämd med att hon inte kommer svara eller använda den på sin fritid. Linda menar för sin del att det är svårt att släppa tanken på jobbet när man väl har börjat tänka på det; man kan inte sluta. Det uppträder speciellt när man vaknar på morgonen och hon börjar fundera på vad som kommer hända under arbetsdagen.

Gränsen mellan den främre och bakre regionen (Goffman 2014) överträds och gränsen suddas ut hos flera respondenter. Deras arbete blir därmed gränslöst och de agerar som integratorn (Kosseck 2016, s. 262). Enligt Wepfer et al. (2017) påverkar ”gränssuddningen” anställdas återhämtning negativt. När vi börjar integrera arbetet och fritiden, suddas gränsen mellan de två regionerna och det finns mindre utrymme för återhämtning. Enbart få respondenter har nämnt begreppet återhämtning. Alex är en av

dessa: ”nej, men jag tänker väl att det är väldigt viktigt att skilja på det för sin egen skull. ... och att man tar sig ordentligt tid till återhämtning.” (Alex)

5.4.1 Arbetsrelaterade tankar kontra privata

Tankarna som uppstår kring arbetet under fritiden är svåra att styra av individen, vilket är ett genomgående tema under intervjuerna. Både Anna och Jane säger att det är svårt att släppa på rollen som socialsekreterare även i deras privata sfär:

När jag gå in här genom dörrarna. Och sen ska det ju sluta när jag ... gå ut genom dörrarna men det är ju inte alltid så ibland dröjer det sig kvar, ... (Anna)

Givetvis så har du ärende som du tar med dig som du funderar på kvällen om du bor själv och inte har annat som sysselsätter dig. (Jane)

Anna har en sorts ritual som innebär att hon sätter gränsen exakt vid dörren till byggnaden där hon arbetar. Det är där hon skiljer mellan de olika regionerna trots att det inte alltid lyckas. Jane har i likhet med Anna svårt att stänga ute arbetstankarna om det finns svåra pågående individärenden där de är involverade. Många respondenter nämner dessutom att de börjar sin arbetsdag redan i bilen. De börjar fundera på vad som ska göras under dagen och ringer samtal inför arbetet. Fokusskiftningen mellan arbetet eller fritiden bli därför svårare och påverkar socialsekreterarna i deras bakre region (Goffman 2014) där den professionella rollen gör sig påmind i olika omfattning.

Gränsdragningen mellan de olika regionerna blir mer otydliga, speciellt när respondenterna inte kan ”släppa taget” om arbetsrelaterade uppgifter. Det är lättare att stänga av den fysiska kopplingen till den främre regionen (Goffman 2014) eller scenen genom att flytta på sig till en annan scen med en annan inramning. Som Jane nämner är det lättare att börja fundera hemma om man inte har en annan sysselsättning som upptar ens tankar när denne befinner sig på hemmaplan. Att stänga av det psykiska är dock svårare eftersom mycket av det beror på tankar som är svårstyrda.

Men däremot så kan det påverka familjen... när jag har jobbet med mig hem i tankarna. För att, då är man ju ofta ur balans. Kanske inte på det bästa humöret ... eller tankspridd

så man inte är helt närvarande. Så att det kan jag få kommentarer om att, du lyssnar ju inte. Hallå, vad gör du! (Linda)

Linda är inte lika närvarande i familjens samtal utan att hon tänker helt enkelt på arbetsrelaterade uppgifter istället. I den privata sfären har Lindas familj uppmärksammat och kommenterat hennes psykiska frånvaro. Hennes familj har gjort det för att uppmärksamma henne på att hon inte längre befinner sig på arbetet i den professionella rollen. Familjen vill uppmärksamma henne på att hon nu befinner sig i sin privata sfär och att fokus därför ska ligga på familjen. Att släppa tankarna på arbetet kan göras på olika sätt, ett exempel är att ringa till en kollega för att prata av sig och därmed få stöd av en annan person. Nedanstående citat är hämtat från varianten av fokusgruppsintervjun:

Malin: Jag har ju ringt dig någon gång alltså på fritiden när det var någonting. Jag kommer inte ihåg vad det var, jag behövde prata om något ärende. Ja, men det var någonting. Jobbigt. Och så behövde, kände jag bara, jag kan inte prata med min man om det. Jag måste prata med, då ringde jag dig och bara så: nu måste jag bara [skratt] få lov att prata av mig. ... Då kanske du [skrattar] fick det istället. Kom jag på nu [skrattar].

Emma: Vissa saker är ju så spännande att höra om också [skrattar] (Emma och Malin)

När en kollega ringer till en annan på fritiden blir det svårt att bestämma om personerna intar en professionell roll under samtalet eller om de är i den privata rollen och har släppt sin fasad helt. Utifrån händelsen ovan insåg respondenten att hon kan ha påverkat sin kollega på dennes privata tid. Hon menade att hon genom samtalet kunde ha lämnat över oron och tankarna till sin kollega som nu istället har övertagit dem. Konsekvenserna av telefonsamtalet blev inte tydligt förrän nu under intervjun. Intervjupersonerna diskuterade dessutom kring krav som kommer från chefen att besvara mejl på fritiden. Båda två menar på att det inte finns något sådant krav men att de kan känna oro för att inte kunna svara på mejl tillräckligt fort vid deltidsanställning.

Malin: Jag kan tänka det svåra just där med deltid, och så går man en viss tid också ibland, just i detta arbetet så ibland behöver man ha någon sen kväll och... Det är inte jättelätt att gå varje, samma tid varje dag, på detta jobbet.

Emma: Nej

Malin: Men jag tänker det är inget som förväntas av oss. Utan det är nog snarare vi igen som, man vill reducera sin egen ångest

Emma: Sin egen stress, det underlättar. Det som är problemet här är att ju att om vi är borta så gör ingen annan vårt jobb [skrattar]

Malin: Nej

Emma: Det är ju ett problem faktiskt (Emma och Malin)

Ett intressant inslag under intervjuerna om arbetets påverkan på fritiden var att det fanns två respondenter som nämnde att det hände att de drömde om arbetet:

Jag drömmer jättemycket om vad jag, alltså om vad jag träffar och pratar om varje dag. Ett, två, tre så kommer liksom en kollega eller så kommer ett familjehem där så i min dröm. (Malin).

Drömmarna kan vara ett sätt för den yrkesverksamma att bearbeta händelser utan att kunna styra hur och när detta kommer att ske. Drömmar är troligen det som intervjupersonerna minst kan styra över i sin bakre region (Goffman 2014). De respondenterna som uttryckligen berättar att de drömmer om arbetet är Malin och Linda. Alex däremot som tog examen 2016 nämnde inte något om drömmar i sin intervju, men han skiljer sig från övriga respondenter genom att han har tydliga fysiska gränser som han försöker upprätthålla liksom Kosseks (2016) divider.

5.4.2 Situation utanför arbetstid

Några av respondenterna hade inte enbart problem med tankar som uppkommit på grund av arbetet utan även att det förekommit fysiska möten med klienterna. Samtliga respondenter tog själva upp det som vi kallar för ”hälsa ej först principen”. Principen innebär att när socialsekreterare träffar på en klient utanför arbetsplatsen hälsar dessa aldrig först, utan det är klienten som får välja om hen vill hälsa på handläggaren. Intervjupersonerna förklarade att det handlar om att deras roll som socialsekreterare kan vara känd hos andra och skulle sätta klienten i en obekväm situation om socialsekreteraren hälsade först. En annan typ av situation kan vara då en klient träffar på socialsekreteraren och vill visa att hen gör något som denne tror att socialarbetaren vill att de ska göra. Malin nämner att hon träffade på familjehemsföräldrar i en affär när de handlade lördagsgodis:

Malin: Har du träffat någon familjehemsförälder?

Emma: Nej det har nog faktiskt aldrig hänt

[...]

Malin: ...så kommer där liksom två barn: Hej ---! Hej ---! Och så hör man familjehemsföräldrarna ... Jag vet att du inte jobbar och så hejdå, kom här nu barnen. Och så kom de med sin matkorg full med godis [skrattar]. Och barnen bara: vi ska äta lördagsgodis, ... kände man hur hon försökte alltså, vi äter inte chips varje dag (Emma och Malin)

Både Malin och familjehemsföräldrarna var ute på stan på sin lediga tid men för de senare blev det en rollkrock där Malin var en privatperson och barnen sprang fram till henne. Den bakre regionen (Goffman 2014) där socialsekreteraren släpper på sin fasad är inte något som en klient, eller i detta fall familjehemsföräldrar, brukar vara ”inbjuden” till. Malin menade att familjehemsföräldrarna började se henne som en socialsekreterare i tjänsten eftersom de ville visa upp sig som duktiga.

Elsa berättade om en situation som uppstått i arbetskommunen när hon varit på besök tillsammans med sina barn. Elsa som beskriver sig själv som en väldigt öppen person som delar med sig av mycket av sig själv till andra personer. Trots att hon inte är rädd för sina klienter och vad hon delar med sig av för personlig information så är hon rädd om sina barn och deras privatliv. Hon menar att när klienterna möter henne med sina barn och därmed får ett ansikte på barnen så befinner sig klienterna i Elsas privata sfär. Att däremot låta barnen vara närvarande verbalt inför klienterna spelar ingen roll för Elsa, som när hon handlade julkalender:

Jag menar, går jag och handlar på Netto så träffar man ju, hur man än gör så träffar man klienter här liksom då pratar ju inte jag om det. Sen kan de se att jag köper julkalender, jaha är det till dina barn. Ja, sen så är det inte mer med det. (Elsa)

Elsa verkar vara trygg i sin roll som socialsekreterare eftersom hon inte bryr sig om att hennes klienter träffar på henne, i varje fall när hon inte har sina barn med sig. Hon säger också att hon tidigare har åkt till kommunen där hon arbetar för att besöka badhuset tillsammans med barnen. Hon valde att inte åka dit igen eftersom hon där riskerade att träffa på klienter och ville inte att barnen skulle exponeras inför hennes klienter. Mest av

allt ville hon inte stå och duscha tillsammans med klienterna och har därför valt att inte besöka arbetskommunen tillsammans med sina barn.

Anna har för sin del varit med om en liknande situation då hon såg klienter som dock inte såg henne:

Då var det en familj med barn som åkte på bussen samtidigt med mig och då reagera jag på hur dom, framförallt mannen i familjen var det då hur han agera mot barnen. Då såg jag detta på min fritid och då blir jag lite så konfunderat om jag skulle göra en anmälan eller ej. (Anna)

Situationen som Anna såg handlade om klienter som hon tidigare hade på en annan enhet och i en annan kommun. Hon visste vem denna familj var men hon visste inte hur hon skulle hantera situationen eftersom hon var privatperson i det här fallet. Hon begav sig iväg för att prata med chefen på enheten där familjen var aktuell. Hon minns inte hur händelsen slutade men hon påpekade att hon behövde gå och prata med chefen i denna situation. Hennes bakre region (Goffman 2014) var på väg att bli den främre regionen (Goffman 2014) under denna situation och hon kunde ha behövt ikläda sig sin socialarbetarroll på fritiden. Eftersom att hon inte ansåg att händelsen var allvarligt valde hon att agera som professionell och prata med en överordnad. Man kan säga att hon gjorde detta för det allmänna bästa. Om hon hade skridit in i situationen just då hade det förmodligen blivit pinsamt för både familjen och henne. Att prata med chefen gjorde att hon kände sig säkrare i hur hon hanterade situationen.

Anna har upplevt flera andra situationer då hon mött klienter på sin lediga tid, exempelvis då hon bodde i samma område som en klient. Hon berättade att hon i detta fall förvarnade klienten om att hon bor där ifall de skulle stöta på varandra. Anna var också tydligt med att informera om ”hälsa ej först principen” för att undvika att det skulle uppstå obekväma situationer för klienten. Det finns dock såklart också situationer som kan bli obekväma för socialsekreteraren i den bakre regionen (Goffman 2014), exempelvis under semestern i hemkommunen:

En gång en sommar vet jag då hade jag varit nere och badat, då jobbar jag i ... . Så kom det några killar i en bil och så rullar dom ner rutan och så skrek dom: ”Har du skickat

mina pengar?” Över hela parkeringsplatsen. Jaja det vet jag inte eller du vet, fick man svara bara nåt lite sånt här men ja, det är ju inte så vanligt precis. (Anna)

Som Anna säger tillhör en sådan situation inte den vanligaste. Hon är den enda av respondenterna där någon klient har sökt ”kontakt” då socialsekreteraren hade semester, men hon upplevde inte situationen som obehaglig. Hon tyckte att den var ovanlig och skrattade åt denna händelse genom att säga ”man är aldrig fri från dom” (Anna). Anna förefaller vara trygg i sin roll som yrkesverksam vilket hon upprepar ett flertal gånger under intervjuens gång. Hon anser att relationen med hennes klienter och hennes rolltrygghet gör att hon inte behöver oroa sig för att träffa på klienter under sin lediga tid. Anna säger sig ha en god kontakt med alla sina klienter och berättar att hon går in i en roll när hon beträder kontorsbyggnaden men hon blir inte någon annan person, utan hon säger sig enbart skifta sitt fokus till klientens bästa.

5.5 Den synliga gränsen

Det kan ibland vara svårt växla mellan de olika roller som någon intar i olika sammanhang. Det gäller både socialsekreteraren och klienten. I den privata sfären har socialsekreteraren lagt av sin professionella roll och intagit en annan roll i den bakre regionen (Goffman 2014). På likande sätt blir det för klienten när denne inte infinner sig i rollen som klient på socialkontoret utan som invånare i kommunen. Svårigheten för klienten när denne är i sin bakre region kan vara att snabbt växla över till rollen som klient. På samma sätt som socialsekreteraren vill vara privat när hen befinner sig i den privata sfären så vill kommuninvånaren vara privat i sin bakre region och slippa bli förknippad som klient.

Jag har sett någon förälder som har sett mig på avstånd och jag märker hur dem woppopp [skrattar] och går, rättar till sig och går ett annat håll... (Malin)

Klienten väljer att strama åt sig och skärpa till sig för att sedan gå en annan väg för att inte riskera möta socialsekreteraren. I den aktuella situationen befinner sig socialsekreteraren som privatperson i den bakre regionen (Goffman 2014), men för klienten så är det snarare så att personen fortfarande befinner sig i rollen som socialsekreterare. Även om personerna ser varandra utanför den scen där de i vanliga fall träffar varandra, så ser klienten situationen som om den utspelade sig på socialtjänsten.

För socialsekreteraren kan det vara svårt att ständigt förknippas med professionen och inte som en person utanför den rollen.

... jag vet ju kollegor som har haft klienter som har suttit på ...torget eller något sånt där de kanske har undvikit att cykla förbi där men det har ju också varit för att klienterna har skrikit. Britt Marieeee, Britt Mariee, jag ser dig! Då har hon kanske valt ett annat håll, då har hon kanske inte cyklat på ... torget [Skrattar] (Malin). (Britt Marie i citatet heter egentligen något annat)

I citatet ovan framkommer det istället att det är socialsekreteraren som väljer att ta en annan väg genom kommunen eftersom klienten ljudligt har påkallat socialsekreterarens uppmärksamhet i det offentliga rummet. Efter denna händelse valde hon att inte mer åka samma väg eftersom det innebar att gränsen mellan privatpersonen och rollen som socialsekreterare inte kunde hållas isär.

Händelseförloppet i ovanstående situation är ett slags växelspel för socialsekreteraren då denne behöver gå mellan två olika roller samtidigt. Å ena sidan är socialsekreteraren ute i kommunen i sitt privata jag, i den bakre regionen (Goffman 2014), å andra sidan ändras förut-sättningarna i samma ögonblick som en klient ger sig till känna och socialsekreteraren hamnar återigen i den främre regionen (Goffman 2014), men mot sin vilja. Klienten uppfattar det för sin del som att socialsekreteraren befinner sig i tjänst, det vill säga i den främre regionen. Det är dock enklare att undvika varandra i verkligheten, då socialsekreteraren och klienten möter varandra fysiskt än i den värld som pågår parallellt, närmare bestämt där tillgänglighet ständigt kan ske via mejl och telefonkontakt.

5.6 Sammanfattande analysdiskussion

Respondenterna har en tanke om hur gränsen ska sättas mellan arbetstid och ledig tid men det är svårt för flertalet socialsekreterare att upprätthålla den i praktiken, i varje fall fullt ut. Det framgår när socialsekreterarna ger exempel på när de utanför sin ordinarie arbetstid utför arbetsrelaterade uppgifter eller funderar över den typen av ämnen/frågeställningar. Någon nämner att familjemedlemmar kan påverkas negativt som följd av att gränsen mellan arbetet och den privata sfären är otydlig och överskrids i olika omfattning. Familjen kan påpeka för den närstående (socialsekreteraren) att denne i vissa situationer inte är mentalt närvarande.

I situationer då socialsekreterare träffar klienter på sin lediga tid, i en affär eller på gator och torg, anser flertalet intervjupersoner att klienterna känner skam. Intervjupersonerna framhåller också att klienterna kan känna sig obekväma och bli generade över att träffa på socialsekreteraren utanför kontoret jämfört med att träffa den på kontoret. Det är dock svårt att avgöra vem som känner sig mest besvärad eftersom det är väldigt person- och situationsbundet. Det finns även exempel där socialsekreterare väljer att aktivt undvika klienter i fall den professionella vistats ute tillsammans med vänner, anhöriga eller andra bekanta. Flera av respondenterna väljer dessutom aktivt att inte arbeta i sin boendekommun. Anledningen till det handlar för flera respondenter om den egna säkerheten, att skydda sig själv och närstående från att bli utsatt på något sätt av klienten.

I nedanstående fyrfältare har vi identifierat några typfall som kan härledas ur vår empiri. Den beskriver rumsliga och tidsmässiga avgränsningar när det gäller synen på socialsekreterares arbete/arbetstid och lediga tid/privatliv.¹

**Arbetet utifrån rumsliga
och tidsmässiga dimensioner**

		Hög grad av rumslig avgränsning	
		Ja	Nej
Hög grad av tidsmässig avgränsning	Ja	(1)	(2)
	Nej	(3)	(4)

Fält nr 1: Arbetet är både tidsmässigt och rumsligt avgränsat från ledig tid och privatliv. Arbetet utförs på en plats som inte sammanfaller med bostaden och under bestämda tider (t.ex. om man bara är i tjänst vardagar mellan kl. 08.00–17.00).

¹ Fyrfältaren har inspirerats av diskussioner som vi haft under handledningsprocessen med vår handledare.

Fält nr 2: Arbetet är tidsmässigt avgränsat från ledig tid, men kan utföras på olika platser, t.ex. i bostaden (t.ex. enligt överenskommelse är tillgänglig via mejl och telefon under vissa tider)

Fält nr 3: Arbetet utförs på en bestämd plats som inte sammanfaller med bostaden men arbetstiden är flexibel och kan vara oförutsägbar för andra.

Fält nr 4: Arbete och privatliv är helt integrerade i varandra. Arbetstiden liksom arbetsplatsen är flexibel och obestämd.

Utifrån ovannämnda fält härledde vi varje respondent till högst två fält. De flesta respondenter tillhörde utifrån empirin fält ett som kan likställas med Kosseks (2016) separator. Tre av intervjupersonerna kunde härledas till fält två på grund av att de valde att arbeta hemifrån och integrera arbetet i fritiden. De två personer som kan härledas till fält tre valde att ringa telefonsamtal utanför arbetsbygganden när de befann sig i bilen på väg till eller från arbetet. Fält fyra omfattar tre personer som mer eller mindre väljer att integrera arbetet i fritiden. Det innebär att de till exempel tar emot samtal hemifrån på arbetstelefonen vid flera tillfällen eller att socialsekreteraren uppdatera sina mejl på fritiden på grund av nyfikenhet.

Avslutningsvis vill vi ta med ett citat från Malin där hon hänvisa till en etikkurs på Socialhögskolan för att förklara varför gränsdragning är svårt att göra men också hur man kan se på den rollen som socialsekreteraren har inom socialt arbete.

... Amen vad fan tror ni, tar ni inte hem jobbet, då är ni fan dum i huvudet, det är klart ni gör det. Ni jobbar ju med människor. Kanske inte varje dag men det är klart att ni gör det!
(Malin).

6. Avslutande diskussion

Vi kommer i detta avslutande kapitel att diskutera studiens resultat i relation till studiens syfte och frågeställningar. I den avslutande delen av kapitlet berör vi behovet av fortsatt forskning inom området.

6.1 Slutdiskussion

Vårt syfte med studien har varit att undersöka hur socialsekreterare ser på arbetsrelaterade situationer som kan inträffa på deras lediga tid och hur de hanterar dessa, samt hur socialarbetare ser på gränsdragningen mellan deras privata sfär och arbetstid. Utifrån syftet formulerade vi följande frågeställningar:

- Hur ser socialsekreterare på förhållandet mellan arbete och fritid?
- Hur hanterar socialsekreterare arbetsrelaterade situationer som kan uppkomma utanför arbetstid?
- Hur belyser socialsekreterare påverkan på deras privatliv av arbetsuppgifter som utförs utanför ordinarie arbetstid?

Angående frågeställning ett så visar studien på att gränsdragningen inte är så enkel att upprätthålla i de situationer som kan uppstå för de yrkesverksamma socialsekreterarna. Analysen av empirin visar att samtliga socialsekreterare i studien ser socionomyrket som ett professionsval och inte som en livsuppgift. Det finns ofta en ambition om att utföra arbetet just på arbetsplatsen och inte ta med arbetsrelaterade saker hem till den privata sfären. Gränsen mellan arbete och den privata sfären tenderar till att luckras upp när socialsekreteraren väljer att ta med sig arbetstelefonen hem. Ingen av respondenterna säger att det finns krav från chefens sida att ta med sig arbetstelefonen hem utan det är upp till var och en socialsekreterare om denne vill göra det. Det val kan te sig som enkelt och det är ett medvetet val som är upp till var och en.

När det däremot handlar om att ta med sig arbete hem i sina ”tankar” så är det svårare att göra en liknande gränsdragning. Studien visar att flera av socialsekreterarna berättar om hur de haft med sig arbetet hem, rent mentalt. Även om det rent praktiskt kan vara enkelt att lämna exempelvis arbetstelefonen på kontoret innan man lämnar arbetet. Det är dock

svårt att göra den gränsdragningen när det handlar om funderingar och tankar som har med arbetet att göra.

Hantering av gränsdragningen är enligt flera respondenter situationsbunden. Våra intervjupersoner skiljer mellan de fysiska träffarna och det psykiska uppgifterna som de tar med sig hem. Vidare spelar det in hur deras kontakt med klienten är det vill säga om de har följts åt en längre tid. Enstaka respondenter har framfört att de aktivt väljer att bo i en annan kommun än sin arbetskommun då de vill undvika att hamna i obekväma situationer. Dessa situationer kan vara likt Elsas som inte vill hamna i en situation där hon behöver duscha med klienter i badhuset men även likt Malins kollega som väljer en annan väg efter att klienten ropade på henne när hon befann sig i den privata sfären. Det är i dessa fall lättare för den yrkesverksamma att dra och påverka gränsen än för klienten som i vissa fall inte kan skilja på om socialsekreteraren är privat eller på arbetet. För att kunna dra en tydlig gräns mellan arbete och den privata sfären väljer dessutom enstaka respondenter att inte ta med arbetstelefonen hem.

När det gäller studiens tredje frågeställning så har vi kommit fram till att vi till största del kan fastslå att socialsekreterarnas privatliv inte påverkas av arbetsuppgifter som utförs utanför ordinarie arbetstid. Vidare menar respondenterna att de inte tar med sig några arbetsuppgifter hem och därmed kan deras familjer inte bli påverkade på något sätt. Linda är den enda av respondenterna som berättat att hennes familj blivit påverkad av de tankar hon haft med sig hem från arbetet då hon funderade kring klienten. I den situationen påpekade familjemedlemmarna att hon inte var närvarande, vilket uppmärksammade socialsekreteraren på att hon nu befann sig i den privata sfären och inte skulle låta arbetsrelaterade uppgifter ta över hennes tankar i det egna hemmet.

Vår studie visar att de enskilda yrkesverksamma socialsekreterarna sätter gränser men att dessa gränser är svåra att bibehålla. Empati och sympati som egenskaper kan vara svåra att ”stänga av” i den privata sfären, vilket gör att socialsekreterarna inte alltid kan lämna kvar arbetet på kontoret vid arbetsdagens slut. Även om socialsekreteraren ska arbeta för ”det allmännas bästa” så finns det gränser för hur långt tillgängligheten bör sträcka sig enligt våra respondenter, vilket är i enighet med Wepfer et. al. (2017). Studien visar dessutom att socialsekreterare som tog examen för mer än fem år tillbaka har en annan syn på gränser än personer som tog examen nyligen (5 år eller mindre). De som tog

examen nyligen har en mer tydlig gräns mellan arbetet och den privata sfären än de som tagit examen innan 2009, som tenderar till att släppa på sina gränser mer ju längre erfarenhet de får inom yrket.

6.2 Förslag till fortsatt forskning

Det kan till att börja med konstateras att forskningsproblemet som vi har studerat i många avseenden är outforskat. Explicita studier i Sverige tycks saknas helt och hållet. I vår studie påtalade socialsekreterarna att de inte så sällan hade uppmärksammats av andra i familjen att de inte var mentalt närvarande vid familjens samtal. Ett förslag är därför att man i kommande forskning inte enbart studerar socialsekreterares uppfattningar och hur de i praktiken hanterar frågor som balanserar på gränsen mellan arbete och ledig tid/privat liv, utan också inkluderar familjeanhöriga för att närmare studera deras upplevelser om hur arbetet påverkar familjesystemet som helhet.

En annan intressant infallsvinkel kan vara att jämföra socialarbetares syn på dessa frågor beroende på om de arbetar med myndighetsutövning eller i utförarverksamheter eller som t.ex. behandlingsassistenter eller skötare på olika former av boenden. Det hade varit intressant och se om det finns eventuella skillnader i socialsekreterares uppfattning om forskningsämnet, beroende på var den yrkesverksamma socialarbetaren arbetar.

Referenslista

Alvehus, Johan (2013) *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber.

Bodenmüller, Martina (2001) Zwischen Arbeit und Privatleben. *Sozial Extra*, (4): 10-16.

Brante, Thomas (2014) *Den professionella logiken. Hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. Stockholm: Liber.

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.

Dahlin-Ivanoff, Synneve (2015) Fokusgruppdiskussioner. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber.

Dahlin-Ivanhoff, Synneve & Kristina Holmgren (2017) *Fokusgrupper*. Lund: Studentlitteratur.

Derks, Daantje, Desiree van Duin, Maria Tims & Arnold B. Bakker (2015) Smartphone use and work-home interference: The moderating role of social norms and employee work engagement. *Journal of Occupational & Organizational Psychology*, 88 (1): 155–177.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber.

Goffman, Erving (2014) *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Sjätte uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hollander, Jocelyn A (2004) The social context of focus groups. *Journal of Contemporary Ethnography*, 33 (5): 602-637.

Jacobsen, Dag Ingvar (2002) *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.

Jergeby, Ulla (1999) *Att bedöma en social situation. Tillämpning av vinjettmetoden*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Johannessen, Asbjørn & Per Arne Tufte (2003) *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.

Kalman, Hildur & Stina Johansson (2012) Vad ligger i begreppet forskningsperson? I: Hildur Kalman & Veronica Lövgren (red.). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.

Kalman, Hildur & Veronica Lövgren (2012) Etik i forskning och etiska dilemman. I: Hildur Kalman & Veronica Lövgren (red.). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.

Kossek, Ellen Ernst (2016) Managing work-life boundaries in the digital age. *Organizational Dynamics*, 45: 258–270.

Kvale, Steinar & Sven Brinkmann (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Tredje uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lantz, Annika (2007) *Intervjumethodik*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lind, Rolf (2014) *Vidga vetandet: en introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Ochs, Elinor (1979) Transcription as Theory. I: Elinor Ochs & Bambi B. Schieffelin (red.) *Developmental Pragmatics*. New York: Academic Press.

Personlig kommunikation med Akademikerförbundet SSR, 2018-11-19.

Personlig kommunikation med Läkarförbundet, 2018-11-15.

Personlig kommunikation med Polisförbundet, 2018-11-15.

Poelmans, Steven A. Y. (2005) *The Decision Process Theory of Work and Family*. I: Ellen Ernst Kossek & Susan J Lambert (red.) *Work and life integration: Organizational, cultural, and individual perspectives*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) *Från stoff till studie – om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Sahlin, Ingrid (2019, kommande) *Socialtjänstens trovärdighetsbedömningar - vid handläggning av ekonomiskt bistånd*. Malmö: Égalité.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wepfer, Ariane. G., Tammy. D Allen, Rebecca Brauchli, Gregor J. Jenny & Georg. F Bauer (2017) *Work-Life Boundaries and Well-Being: Does Work-to-Life Integration Impair Well-Being through Lack of Recovery?* *Journal of business and psychology*, 33 (6): 727-740.

Bilaga 1 - Intervjuguide enskild intervju

Välkommen! Vi påminner om att man kan avbryta intervjun när som helst och att intervjun kommer att spelas in. Har du i övrigt några frågor eller funderingar inför intervjun?

Inledande bakgrundsfrågor

- Berätta lite kring dig själv
- Namn, ålder, boendeort och utbildning (examensår)
- Har du någon tidigare yrkeserfarenhet som socialarbetare? Om ”ja”, i så fall vilken?

Synen på rollen som socialarbetare

- Är socialarbetare ett yrkesval “vilket som helst” eller är det mer av en livsuppgift (kall)? Varför anser du det?
- Har din inställning förändrats över tid? Om ”ja”, hur har den förändrats?
- Vad är professionell inom socialt arbete? Varför anser du det?
- Hur ser du på att vara personlig eller privat som socialarbetare? Påverkar det din gräns mellan den privata sfären och arbetstiden?
- Händer det att du tar överdrivet ansvar någon gång? – ”Man försöker hjälpa, täcker upp, tar överdrivet ansvar och försöker få sin klient att ändra sitt beteende.”
- Händer det att du tar överdrivet ansvar? ” Man försöker hjälpa, täcker upp, tar överdrivet ansvar och försöker få sin anhörig/klient att ändra sitt beteende.”

Arbete

- Har du bott i ... (kommun som vi befinner oss i) tidigare?
- Vilka för- och nackdelar finns det med att jobbar i samma kommun? Ge exempel.
- Hur ser du allmänt på när er arbetstid börjar och slutar? När du kommer in i byggnaden? Sätter foten utanför dörren på väg mot jobbet?
- Har arbetsmängden ökat under de senaste åren, så att du känner dig ”tvingad” till att utöva vissa arbetsuppgifter på ledig tid? Vilka uppgifter i så fall? Ge exempel.
- Anser ni att det finns förväntningar från t.ex. chefen att besvara mejl från kollegor, chefer utanför arbetstid? Om ”ja”, hur förhåller du dig till detta?

- Spelar din personlighet in kring hur du bemöter dina klienter? Om ”ja”, hur?

Privata sfären

- Vistas du i arbetskommunen på fritiden?
- Vad finns det för för- och nackdelar? Ge exempel!
- Påverkar yrkesrollen hur du rör dig på stan och var du vistas? Varför?/Varför inte? Ge exempel på när detta har ställt till problem eller varit besvärande!
- Har det hänt att du tar med dig jobbet hem? Tex. svåra ärenden.
- Har du någonsin funderat kring vad du kunde ha gjort annorlunda på jobbet när du kom hem? Tex. vad du kunde ha sagt istället?

Arbete och privata sfären – konsekvenser

- Hur ser du principiellt på gränserna mellan arbetstid och privata sfären? När är du ledig? Är du ledig om du svarar på mejl hemma? Är det arbetstid om du hjälper en klient utanför arbetstid? Om ja, redovisar du upp timmarna?
- Påverkas din relation med familj och vänner av arbetsuppgifter som du anser dig tvungen att göra på din lediga tid? Kan du nämna några mindre konsekvenser som det fått?

Avslutning

- Har du någon som du vill komplettera med som vi inte har hunnit beröra i intervjun?

Bilaga 2 – Intervjuguide gruppintervju

Välkomna alla! Vi kommer som ni vet att ha en gruppintervju med er två. Den går ut på att ni ska diskutera med varandra utifrån olika frågor och vinjetter som vi tar upp under intervjuens gång. En vinjett utgörs som bekant av en fiktiv men förhoppningsvis trovärdig fallbeskrivning som ni sedan ska resonera kring. Vi vill påminna om att ni inte behöver besvara alla enskilda frågor eller kommentera samtliga vinjetter. Viktigt att veta är att intervjun kommer att spelas in, men era namn och arbetsplats kommer att anonymiseras i vår slutgiltiga uppsats. Har ni i övrigt några frågor eller funderingar inför intervjun?

Inledande bakgrundsfrågor

- Namn, ålder och utbildning (examensår)
- Tidigare yrkeserfarenhet som socialarbetare?

Syn på rollen som socialarbetare

- Är socialarbetare ett yrkesval “vilket som helst” eller är det mer av en livsuppgift (kall)?
- Har er inställning förändrats över tid?

Arbete

- **Vinjett:** Du jobbar inom en mindre kommun på familjehemsenheten, men du har några enstaka ärenden kvar från ditt tidigare jobb på en annan enhet. En pojke har du en väldigt nära kontakt med, då familjen har det svårt på grund av olika former av social problematik. Du är den enda trygga punkten som han har. Du glömde att lämna kvar arbetstelefonen på jobbet och har med den hem. Telefonen ringer. Du svarar och pojken är uppgiven och ledsen. Efter 10 min lägger ni på och han har lugnat ner sig. Vad anser ni kring detta? Diskutera!
- Har arbetsmängden ökat under de senaste åren, så att ni känner er “tvingade” att utföra vissa arbetsuppgifter på ledig tid? Vilka uppgifter i så fall? Ge exempel.
- Anser ni att det finns förväntningar från t.ex. chefen att besvara mejl från kollegor, chefer utanför arbetstid? Om “ja”, hur förhåller ni er till detta?
- Har det hänt att ni tar med er jobbet hem?
- Påverkas era relationer med familj och vänner av arbetsuppgifter som ni anser vara tvungna att göra på er lediga tid? Om ”ja”, vilka konsekvenser har detta fått?
- Händer det att ni tar överdrivet ansvar i olika arbetsrelaterade situationer?

Privata sfären

- **Vinjett:** Du är ute och åker buss på din lediga tid och ser familjehemsföräldrar som är ute på stan som du känner igen. De är ute med sitt eget barn samt barnet som är placerat hos dem i familjehemmet. Föräldern skriker på ett otrevligt sätt

åt det placerade barnet. Hur reagerar du och tänker du ta upp händelsen med familjehemsföräldrarna när du är tillbaka i arbetet? Motivera!

- Vilka för- och nackdelar finns det med att jobba i samma kommun som man är bosatt i?
- Påverkar yrkesrollen hur du rör dig på stan och var du vistas?

Arbete och privata sfären - konsekvenser

- **Vinjett:** Du har lunch och går till Systembolaget för att handla några flaskor till en fest du ska ha på kvällen. När du är inne på Systemet med dina 3 flaskor i korgen träffa du på en klient + kompis till den som tidigare har haft ett riskbruk. Efter lunch träffar du klienten eftersom att ni hade bokat ett möte. Du undrar hur det går för klienten kring alkoholen. Klienten blir irriterad och tar upp att du är inte bättre själv eftersom att du var och handlade tre flaskor på lunchen. Hur reagerar du? Diskutera!
- Hur ser ni principiellt på var gränsen går mellan arbetstid och er privata sfär?
- (Hur nära tycker ni att man få bli med klienter? Kram? Fika? Samtal?)

Avslutning

- Har ni något som ni vill komplettera med som vi inte har hunnit beröra i intervjun?

Bilaga 3 – Informationsbrev

Helsingborg i november 2018

Hej!

Vi heter Sandra Grandicki och Maria Wildt och är två socionomstudenter från Lunds universitet, Campus Helsingborg, som just nu skriver ett examensarbete ("C-uppsats") om hur socialsekreterare hanterar sin privata sfär i förhållande till sin arbetstid. Tenderar t.ex. gränserna att suddas ut mellan arbetstid och fritid/icke-arbetstid och i så fall på vilket sätt? Vi skulle därför gärna vilja intervjua dig för att ta del av dina synpunkter och erfarenhet på detta område. Vi räknar med att intervjun tar cirka 45-60 minuter.

Vid genomförandet av undersökningen så utgår vi från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Dessa innebär i korthet följande:

Ditt deltagande i studien är frivilligt och du kan när som helst avbryta intervjun utan vidare förklaring eller avstå från att besvara en viss intervjufråga. I uppsatsen kommer vi att avidentifiera namn, ort, arbetsplats och annan information som skulle kunna avslöja identiteten av medverkande socialsekreterare. Intervjun kommer att spelas in för att vi på ett säkert och tillförlitligt sätt ska kunna analysera intervjuerna. Så snart uppsatsen har godkänts av examinatorn kommer alla ljudfiler att förstöras.

Om ämnet låter intressant vore vi väldigt tacksamma om du vill låta dig intervjuas, då dina erfarenheter är väsentliga för vår studie. Vi utgår från Campus Helsingborg, men kommer gärna till din arbetsplats och genomför intervjun.

Hör av dig till oss om du önskar delta i studien eller har frågor kring vår undersökning. Vi hoppas att höra från dig! Du kan även kontakta vår handledare Weddig Runquist, lektor på Socialhögskolan (e-mail: weddig.runquist@soch.lu.se, tel. 072-xxx xx xx). Stort tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Sandra Grandicki och Maria Wildt
E-mail: sa8872gr-s@student.lu.se
E-mail: ma5424wi-s@student.lu.se

